

פסחים פרק ששי אלו דברים

(פסחים סה, ב)

משנה :

אלו דברים בפסח דוחין את השבת (לקמיה בגמרא מפרש מנא לן) : שחיטתו, וזריקת דמו (אי אפשר אלא ביום דכתיב (ויקרא ז,לע) ביום צותו [את בני ישראל] להקריב את קרבניהם - ביום ולא בלילה), ומיחוי קרביו (מפרש בגמרא; וטעמא - שלא יסריחו), והקטרת חלביו;
אבל צלייתו והדחת קרביו אינן דוחין את השבת (דאפשר משתחשך);
הרכבתו (על כתף האדם להביאו לעזרה דרך רשות הרבים - אף על פי שאינו אלא איסור שבות דרבנן, דקיימא לן חי נושא את עצמו - אין דוחה דהוה ליה למיעבד מאתמול) ו (וכן) הבאתו מחוץ לתחום, וחתיכת יבלתו (ורוא"ה בלע"ז; וחזקתה בצפרניו או בשיניו - אינה אלא שבות, דמלאכה כלאחר יד היא) - אין דוחין את השבת;
רבי אליעזר אומר: דוחין!
אמר רבי אליעזר: והלא דין הוא: מה אם שחיטה שהיא (אסורה בחולין בשבת) משום מלאכה (איסור מלאכה גמורה שהרי באבות מלאכות היא מנויה, ואף על פי כן) דוחה את השבת (בפסח), אלו שהן משום שבות לא ידחו את השבת (בתמיה)?

אמר לו רבי יהושע: יום טוב יוכיח: שהתירו בו (שחיטה ובשול שהוא אב מלאכה) משום מלאכה (ומותרין להדיט) ואסור בו משום שבות (ואסורו בו להביא דבר מחוץ לתחום ולאכלו, הואיל והוה אפשר לן מאתמול, ואף על גב דתחומין דרבנן) !
אמר לו רבי אליעזר: מה זה יהושע! מה ראייה רשות למצוה (אכילת הדיט - רשות היא, וצורך גבוה - מצוה היא; ואם העמידו חכמים איסור שבות שלהן במקום רשות, יעמידוהו אף במקום מצוה - בתמיה)?

השיב רבי עקיבא ואמר: הזאה תוכיח, שהיא משום מצוה והיא משום שבות (מצוה בטמא מת שחל שביעי שלו להיות בשבת ערב פסח: שאם לא יזה - לא יעשה פסחו), ואינה דוחה את השבת (ואפילו הכי אינו דוחה: דהכי שמעינן ליה לרבי עקיבא דלא דחיא, והזאה - שבות הוא: דמאי מלאכה היא? - אלא מתחזי כמתקן גברא) - אף אתה אל תתמה על אלו שאף על פי שהן משום מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת!

אמר לו רבי אליעזר: ועליה אני דן (וגם על ההזאה אני חולק ואומר שתדחה, ולא תעכבהו מפסח, ומקל וחומר זה עצמו): ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת - הזאה, שהיא משום שבות - אינו דין שדוחה את השבת!

(פסחים סו, א)

המשך המשנה

אמר לו רבי עקיבא: או חלוף (או אני אחליף הדין: דפשיטא לי דהזאה מעכבא, וילפינן בקל וחומר מינה לשחיטה שתעכב) : מה אם הזאה, שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת - שחיטה שהיא משום מלאכה, אינו דין שלא תדחה את השבת!

אמר לו רבי אליעזר: עקיבא! עקרת מה שכתוב בתורה: (במדבר ט,ב) [וַיַּעֲשֶׂה בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ בְּמוֹעֲדוֹ בֵּין בָּחוּל בֵּין בְּשֶׁבֶת] !
אמר לו: רבי! הבא לי מועד לאלו (שיהא זמן קבוע להן) כמועד לשחיטה (כמה שקבוע לשחיטה) ! (הילכך: כיון דלא קביע להו זימנא ומצי למיעבד להו מאתמול - לא דחו; והזאה נמי: לאו מגופיה דפסח היא, ולא כתיב בה מועד!)
כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת - אינה דוחה את השבת; שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת.

גמרא :

תנו רבנן: 'הלכה זו (שפסח דוחה שבת) נתעלמה מבני כתיבא (נשיאים היו) : פעם אחת חל אובעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו; אמרו: כלום יש אדם שיודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו?

אמרו להם: אדם אחד יש שעלה מכבל, ו"הלל הכבלי" שמו, ששימש שני גדולי הדור: שמעיה ואבטליון, ויודע אם פסח דוחה את השבת אם לאו.

שלחו וקראו לו, אמרו לו: כלום אתה יודע אם הפסח דוחה את השבת אם לאו?

אמר להם (הלל): וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת? והלא הרבה יותר ממאתים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת (כלומר: יותר ממאתים קרבנות יש שדוחין שבת בשנה: חמשים שבתות השנה, בכל שבת ושבת ארבעה כבשים: שנים לתמידים ושנים למוספין - הרי מאתיים, לבד שבת שבתוך פסח ובתוך החג שקריבין בהן מוספי היום: שבעת טלאים בפסח וארבעה עשר לחג)!

אמרו לו: מנין לך?

אמר להם: נאמר 'מועדו' בפסח [במדבר ט,ב]: וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ וְנֹאמַר 'מוֹעֲדוֹ' בְּתַמִּיד [במדבר כח,ב]: צוֹ אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֶת קֶרְבְּנִי לַחֲמִי לְאִשֵּׁי רִיחַ נִיחָחִי תִשְׁמְרוּ לְהַקְרִיב לִי בְּמוֹעֲדוֹ; מֵה 'מוֹעֲדוֹ' הָאֵמֹר בְּתַמִּיד דּוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת (ולקמיה פריך: תמיד גופיה מנא להו?) - אף 'מוֹעֲדוֹ' הָאֵמֹר בְּפֶסַח דּוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת; וְעוֹד: קַל וְחֹמֶר הוּא: וּמֵה תַמִּיד שְׁאִין עָנוּשׁ כֹּרֶת דּוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת, פֶּסַח שְׁעָנוּשׁ כֹּרֶת אֵינוֹ דִּין שְׁדוּחָה אֶת הַשַּׁבָּת!

מיד הושיבוהו בראש ומינוהו נשיא עליהם, והיה דורש (והיה יושב ודורש כדרך שהנשיא עושה) כל היום כולו בהלכות הפסח.

התחיל מקנטרן בדברים (לשון קניטה ועצבון; קונט"נדר בלע"ז), אמר להן: מי גרם לכם שאעלה מבבל ואהיה נשיא עליכם? עצלות שהיתה בכם: שלא שמתם שני גדולי הדור שמעיה ואבטליון!

אמרו לו: רבי! שכח ולא הביא סכין מערב שבת מהו (הבאת סכין אינה דוחה, דהא אפשר למיעבד מאתמול - ומה יעשה)?

אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי (לקמן מפרש טעמא), אלא הנח להן לישראל: אם אין נביאים הן - בני נביאים הן (ותראו מה יעשו); למחר מי שפסחו טלה - תוחבו (את הסכין) בצמרו, מי שפסחו גדי (שאין לו צמר אלא שיער שאין יכול לתוחבו בצמרו) - תוחבו בין קרניו (ואין זה משאוי לעבור עליו משום שביתת בהמתו, דלאו אורחיה בכי האי מלאכה, ובענין זה הביאו סכיניהן); ואה מעשה (ראה הלל זה המעשה שעשו) ונזכר הלכה (כך שמעתי), ואמר: כך מקובלני מפני שמעיה ואבטליון (שכך הלכה כמו שעשו אלו)!

אמר מר: 'נאמר מועדו בפסח ונאמר מועדו בתמיד; מה מועדו האמור בתמיד דוחה את השבת - אף מועדו האמור בפסח דוחה שבת' - ותמיד גופיה מנלן דרחי שבת?: אילימא משום דכתיב ביה במועדו - פסח נמי הא כתיב ביה מועדו (ולא שמעת ליה מיניה, ומתמיד ילפת ליה)!! אלא (על כרחיך מדבעית למילף מתמיד) מועדו לא משמע ליה (לא משתמע להו דחייית שבת, דאמר: במועדו דקאמר - בזמן התירא קאמר) - הכא (בתמיד) נמי מועדו לא משמע ליה (ומנא ליה)!!? אלא אמר קרא (במוספין): (במדבר כח,ב) עֶלֶת שֶׁבֶת בְּשִׁבְתּוֹ עַל עֶלֶת הַתָּמִיד [וְנִסְכָּה]: (על עולת התמיד = לבד מעולת התמיד; אלמא) עולה דתמיד קרבה בשבת.

אמר מר: 'ועוד קל וחומר: ומה תמיד שאין ענוש כרת דוחה את השבת - פסח, שענוש כרת - אינו דין שדוחה את השבת'! איכא למיפוך: מה לתמיד שכן תדיר וכליל!

קל וחומר אמר להו ברישא, ופרכוה (מהא פירכא שכן כליל שכן תדיר), והדר אמר להו גזירה שוה.

וכי מאחר דגמר גזירה שוה (וכי מאחר דגמיר מרבותיו שגזירה שוה זו לכך באה, דקיימא לן 'אין אדם דן גזירה שוה מעצמו אלא אם כן נתקבלה ובאה מסיני', דדילמא קרא למילתא אחריתי אתא, וכיון דהוא כן קיבל, הרי הוא כמו שנכתב בגופו בפירוש) - קל וחומר למה לי (ולמה ליה קל וחומר שהוא דבר סברא מדעתו ומלבדו)?

אלא לדידהו קאמר להו: בשלמא גזירה שוה לא גמרינו (מרבתיכם: גזירה שוה צריכא רב) דאין אדם דן גזירה שוה מעצמו (אלא אם כן למדה מרבו), אלא קל וחומר - דאדם דן מעצמו - איבעי לכו למידן! אמרו ליה: קל וחומר (דאית ביה - לא דיינינן): פריכא הוא (כדאמרן שכן תדיר).

אמר מר: 'למחר מי שפסחו טלה - תוחב לו בצמרו; גדי - תוחב לו בין קרניו'

(פסחים סו, ב)

והא קא עביד עבודה בקדשים (ועובר משום לא תעבד בגלר שוורף (דברים טו, יט)) ? כהלל (דלא מקדשי לקרבנן עד דמייתי להו לעמרה), דתניא: 'אמרו עליו על הלל: מימיו לא מעל אדם בעולתו' (שלא היה שהות בין הקדישה לשחיטה שיבאו בה לידי

מעילה), אלא מביאה חולין לעזרה, ומקדישה, וסומך ידו עליה ושוחטה.

פסח בשבת היכי מצי מקדיש ליה, והתנן [במסכת ביצה פ"ה מ"ב]: 'אין מקדישין ואין מעריכין ואין מחרימין ואין מגביהין תרומה ומעשרות, כל אלו כיום טוב אמרו קל וחומר בשבת' (והיאך הקדישו פסחיהן אלו בשבת)?

הני מילי (דאין מקדישין) - בחובות שאין קבוע להן זמן, אבל בחובות שקבוע להן זמן - מקדישין (לבו ביום שפיר דמי: דהואיל ונשחטין היום - יכול להקדישן היום), דאמר רבי יוחנן: מקדיש אדם את פסחו בשבת וחגיגתו כיום טוב. ('פסחו' ליכא למימר ביום טוב: דאין פסח קרב ביום טוב, וחגיגה ליכא למימר בשבת!) והלא מחמר?

מחמר כלאחר יד (שאין דרך טלה לשאת משוי). ('מחמר' לא קרי אלא בבהמה הנושאת משוי והוא מנהיגה - קרי ליה 'מחמר', ומזקק עליו; בפרק 'מי שהחשיך')

מחמר כלאחר יד נמי: נהי דאיסורא דאורייתא ליכא איסורא מדרבנן מיהא איכא!

היינו דקא בעי מיניה 'דבר שיש לו היתר מן התורה' (כגון זה: שאינו מחמר גמור אלא כלאחר יד) ודבר שבו עומד לפניו לעקרו (ואין כאן אלא שבות) כלאחר יד (ואפילו שבות ידיה לא חמיר כשאר שבות דכל כלאחר יד לא שכיחא) במקום מצוה (כי האי גוונא: דמעבב מפסח) - מאי? - 'אמר להן: הלכה זו שמעתי ושכחתי, אלא הניחו להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן'.

אמר רב יהודה אמר רב: כל המתיהר, אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו; אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו; אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו - מהלל, דאמר מר 'התחיל מקנטרן בדברים', וקאמר להו 'הלכה זו שמעתי ושכחתי';

אם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו - מדבורה, דכתיב (שופטים ה, ז) 'חָדְלוּ פָּרְזוֹן בְּיִשְׂרָאֵל חָדְלוּ עַד שְׁקֻמָּתִי דְּבוּרָה שְׁקֻמָּתִי אִם בְּיִשְׂרָאֵל' ('עד שקמתי דבורה' - יוהרא: שהיתה משפלת המנהיגים שלפניה ומתפארת לעצמה) וגומר: (שופטים ה, יב) 'עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבוּרָה עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבָרִי שִׁיר [קום בָּרַק וְשִׁבְהָ שְׁבִיךְ בֶּן אֲבִינָעַם] (עוֹרֵי עוֹרֵי דְּבוּרָה - שנשתתקה מחמת טילוק נבואתה).

ריש לקיש אמר: כל אדם שכוּעס, אם חכם הוא - חכמתו מסתלקת ממנו; אם נביא הוא - נבואתו מסתלקת ממנו:

אם חכם הוא, חכמתו מסתלקת ממנו - ממשא, דכתיב (במדבר לא, יד) 'וַיִּקְצַץ מֹשֶׁה עַל פְּקוּדֵי הַחֵיל [שְׂרֵי הָאֱלֹפִים וְשְׂרֵי הַמַּאֲוֹת הַבָּאִים מִצֵּבָא הַמְּלַחְמָה], וְכָתִיב (במדבר לא, כא) 'וַיֹּאמֶר אֱלֹהֶיךָ הִכְהֵן אֶל אֲנָשֵׁי הַצֵּבָא הַבָּאִים לַמְּלַחְמָה זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה - מְכַלֵּל דְּמִשָּׁה אִיעֵלָם מִיָּנִיָּה;

אם נביא הוא, נבואתו מסתלקת ממנו - מאלישע, דכתיב (מלכים ב ג, יד) 'וַיֹּאמֶר אֱלִישֶׁעַ חֵי ה' צִבְאוֹת אֲשֶׁר עִמָּדָתִי לִפְנֵי כֵן לֹלֵי פְנֵי יְהוֹשֻׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲנִי נִשְׂא אִם אֲבִיט אֶלֶיךָ וְאִם אֶרְאֶךָ, וְכָתִיב (מלכים ב ג, טו) 'וַעֲתָה קָחוּ לִי מִנְּגֹן וְהָיָה כִּנְגֹן הַמִּנְּגֹן וְהָיָה עָלָיו יָד ה' (קחו לי מנגן להעביר כעסו שכעס על יהורם - ותהי עליו יד - מכלל דאסתלק)

אמר רבי מני בר פטיש: כל שכוּעס, אפילו פוסקין עליו גדולה מן השמים - מורידין אותו; מנלן? - מאליאב, שנאמר (שמואל א יז, כח) 'וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו הַגָּדוֹל בְּדָבָרוֹ אֶל הָאֲנָשִׁים [וַיַּחַר אֵף אֱלִיאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶה יֵרֶדְתָּ וְעַל מִי נִטְשֶׁתָּ מָעַט הִצָּאָן הַהֵנָּה בַּמִּדְבָּר אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת זִדְדְּךָ וְאֶת רָע לִבְבְּךָ כִּי לְמַעַן רְאוֹת הַמְּלַחְמָה יֵרֶדְתָּ, וְכִי אִזּוֹל שְׂמוּאֵל לְמַשְׁחִינָהּ בְּכָל הַיּוֹם כְּתִיב (שמואל א טז, ח) 'וַיִּקְרָא יְשִׁי אֶל אֲבִינָדָב וַיַּעֲבְדֵהוּ לִפְנֵי שְׂמוּאֵל וַיֹּאמֶר] גַּם בָּזָה לֹא בָּחַר ה', וְבֵאלִיאָב כְּתִיב (שמואל א טז, ז) 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל שְׂמוּאֵל אֵל תִּבָּט אֶל מְרֹאֵהוּ וְאֵל גְּבַהַּ קוֹמָתוֹ כִּי מֵאֲסֻתִּיהוּ [כִּי לֹא אֲשֶׁר יִרְאֶה הָאָדָם כִּי הָאָדָם יִרְאֶה לְעֵינָיו וְה' יִרְאֶה לְלִבָּב] - מְכַלֵּל דְּהוּא רַחִים לִי עַד הַאִידָנָא (לא בחר משמע מעולם, אבל מאסתיהו משמע: הַשְׁתָּא מאסתיהו, מפני שהוא רגזן מאסו, מכלל שמתחלה נבחר; ואף על גב דהאי מעשה דמשיחה קדים לרגזנות - מיהו לא מצינו בו דופי אלא זה בלבד, ומפני שגלוי לפניו שהוא רגזן מאסו).

אשכחן תמיד ופסח דדחו שבת, דדחו טומאה מנא לן (הואיל ומועדו לא משמע, מנא לן דדחו - ואנן קיימא לן דדחו טומאה [ב'כיצד צולין עוב, ב])? אמרי: כי היכי דיליף פסח מתמיד לענין שבת - הכי נמי יליף תמיד מפסח לענין טומאה; ופסח גופיה מנא לן?

אמר רבי יוחנן: דאמר קרא: (במדבר טו) [דבר אל בני ישראל לאמר] איש איש כי יהיה טמא לנפש [או בדרך רחקה לכם או לדתכם ועשה פסח לה]: איש נדחה לפסח שני, ואין ציבור נידחין לפסח שני (פסח אקרי קרבן ציבור, דאתי בכנופיא [באידך פירקין עו, ב]), אלא עבדי בטומאה.

אמר ליה רבי שמעון בן לקיש לרבי יוחנן: אימא איש נדחה לפסח שני, ציבור לית להו תקנתא לא בפסח ראשון ולא בפסח שני? אלא אמר רבי שמעון בן לקיש: מהכא: (במדבר ה, ב) [צו את בני ישראל] וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש; יאמר טמאי מתים ואל יאמר זבין ומצורעין, ואני אומר: אם טמאי מתים משתלחין - זבין ומצורעין לא כל שכן (זבין ומצורעין חמורין מטמאי מתים, שהרי טומאה יוצאה עליהן מגופן! אלא על כרחיך כי איצטריך זב ומצורע, להיכא דאין טמא מת משתלח איצטריך) ! ?

(פסחים סז, א)

אלא יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין (מן העזרה) ואין טמאי מתים משתלחין (וטמאי מתים נכנסים לתוכה), ואיזה זה? פסח הבא בטומאה (כשרוב ציבור טמאין במת - עושין פסח בטומאה, וזבין ומצורעין שבהן - נדחין). אמר אביי: אי הכי, לימא נמי 'יאמר זב וטמאי מתים ואל יאמר מצורע, ואני אומר זב משתלח מצורע לא כל שכן (מצורע חמור מזב; לקמן מפרש חומרה)! אלא יש לך שעה שמצורעין משתלחין ואין זבין וטמאי מתים משתלחין, ואיזה זה (בתמיה)? - פסח הבא בטומאה, וכי תימא הכי נמי - והתנן: פסח הבא בטומאה לא יאכלו ממנו זבים וזבות נדות ויולדות (דכי דייקין 'איש נדחה ואין ציבור נדחין' - בטמא נפש הוא דדייקין - גבי איש כי יהיה טמא לא כתיב אלא לנפש ובדידה דייקין 'איש ולא ציבור', אלמא מהתם יליף, דאי מוּשְׁלָחוּ - כדריש לקיש - זב נמי לישתרי), ואם אכלו - פטורין!

אלא אמר אביי: לעולם מקרא קמא (וכדדייקין: 'איש נדחה ואין ציבור נדחין'); אם כן ניכתוב רחמנא 'איש איש כי יהיה טמא', 'לנפש' למה לי (ודקשיא לך 'אימא ציבור כלל לא' - אם כן דדיוקא דממעטינן ציבור מהאי דינא - לחומרא ממעטינן, למאי הילכתא כתב לנפש)? וכי תימא האי 'לנפש' להכי הוא דאתא: הטמא מת - הוא נדחה לפסח שני (למעוטי זבין ומצורעין); אבל שאר טמאין לא (- לכתוב טומאה סתם, דנשמע דבכל טומאות יחיד נדחה לשני, וציבור לית להו תקנתא, דעל כרחיך לנפש למעוטי זבין ומצורעין אתא, ולאחמורי עליהו! ואי לגבי ציבור לא מחמירי עליהו, ולמימר דבטומאת מת הוא דאין ציבור נדחין אלא עושין פסחיהן בטומאה, אבל בטומאת זיבה וצרעת אפילו ציבור נמי נדחין - לגבי מאן מחמיר עליהו? וכי תימא לגבי יחיד מחמיר עליהו, וקאמר 'טמא נפש הוא דאית ליה תשלומין לשני, אבל זב ומצורע אפילו נטהר בשני לית ליה תקנתא בתשלומין') - והתניא: 'יכול לא יהו עושין' (חייבין) פסח שני אלא טמאי מתים ושהיה בדרך רחוקה, זבין ומצורעין ובוועלי נדות מניין? תלמוד לומר: איש איש [כי יהיה טמא] לנפש (איש איש כי יהיה טמא משמע כל טומאה, מדלא כתיב 'לנפש' ברישא; אי נמי 'איש כי יגע במת' - שמע מינה למידרשה באנפיה נפשיה הוא); לנפש דכתב רחמנא למה לי? - אלא הכי קאמר (אלא על כרחיך מיעוטא דציבור - לאקולי אתא, ולמימרא): איש נדחה לפסח שני ואין ציבור נדחה לפסח שני, אלא עבדי בטומאה (דאין נדחין אלא עושין בטומאה, ומשום הכי), וכי עבדי ציבור בטומאה - בטמא מת אבל שאר טומאות - לא עבדי (- לנפש למימר דבטומאת מת הוא דאקיל עליהו, אבל זיבה וצרעת לא).

אמר רב חסדא: מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו (מחיצה שנאסר ליכנס בה דהיינו לפנים מחומת כל ערי ישראל, כדאמר לקמן 'מצורע משתלח חוץ למחנה ישראל') - פטור (ממלקות ד)לא יטמאו את מחניהם (במדבר ה, ג), שנאמר (ויקרא יג, מח) [כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא] בָּדָד יֵשֵׁב מחוץ למחנה מושבו; בָּדָד יֵשֵׁב = לבדו יושב; מחוץ למחנה מושבו - הכתוב נתקו לעשה (ואף על גב דלאו בתר 'לאו' כתיב - על כרחיך לנתוקי לאוי אתא, דקיימא לן 'לאו שניתק לעשה אין לוקין עליו'; דאי לאטעוניה עשה ולא תעשה - הא כתב ביה עשה אחרינא: וישלחו מן המחנה (במדבר ה, ב); אבל זבין וטמאי מתים לא נתקו לעשה, ואף על גב דעשה יתירי כתיבי - כל חד וחד למילתיה מדריש בספרי; ועוד: דבהאי כתיב כל ימי אשר הנגע בו וגו', משמע: כל ימיו - בבדד יושב קאי; דאם עבר ונכנס - יחזור ויצא, ואין בו עונש אחר, כדדרשינן [לא יוכל לשלחה] כל ימיו (דברים כב, יט) דאונס את הנערה, במסכת מכות (דף טו, א); כל ימיו בעמוד והחזר קאי, ומנתקיא ליה ללאוי).

איתיביה: 'מצורע שנכנס לפנים ממחיצתו - בארבעים; זבין וזבות שנכנסו לפנים ממחיצתן - בארבעים' (זב - מחיצתו הר הבית; דאסור לכנס במחנה לוויה, כדלקמן: שכל הטמאין אין משתלחין אלא מן העזרה לבדה, חוץ מזב ובעל קרי שמשתלחין אף מהר הבית; ומצורע משתלח אף ממחנה ישראל - דהיינו כל העיר); וטמא מת מותר ליכנס למחנה לוויה (כל הר הבית חוץ לחומת העזרה), ולא טמא מת בלבד אמרו, אלא אפילו

מת עצמו, שנאמר (שמות יג, יט) וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ [כי השבע השביע את בני ישראל לאמר פקד ופקד אלהים אתכם והעליתם את עצמתי מזה אתכם]; עמו – כמחיצתו (ומשה לוי היה) .

תנאי היא (דאיכא תנא דלא מייתי ליה קרא לעשה אלא ליתן לו מחנה שלישית), דתניא : ' (ויקרא יג, מו) [כל ימי אשר הנגע בו יטמא טמא הוא] בָּדַד יֵשֵׁב מחוץ למחנה מושבו; בָּדַד יֵשֵׁב = לבדו יושב: שלא יהו טמאין אחרים יושבין עמו (כגון זבין וטמאי מתיים; למדנו לשלוחו של מצורע שהוא חמור מכולן);

יכול יהו זבין וטמאי מתיים משתלחין למחנה אחת? תלמוד לומר (במדבר ה, ג) [מִזְכָּר עַד נִקְבָּה תִשְׁלָחוּ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה תִשְׁלָחוּם] וְלֹא יִטְמְאוּ אֶת מַחֲנֵיהֶם [אֲשֶׁר אֲנִי שָׁכֵן בְּתוֹכָם] - ליתן מחנה לזה ומחנה לזה (מדלא כתיב 'מחנה' משמע מחנה לכל אחד ואחד; והתם - תרתי מחנות כתיבי: וישלחו מן המחנה (במדבר ה, ב), מחוץ למחנה תשלחו, והאי מחוץ למחנה דמצורע - ליתן לו מחנה שלישית), דברי רבי יהודה;

רבי שמעון אומר: אינו צריך (האי מחוץ למחנה ליתן לו מחנה שלישית להוציא)! הרי הוא אומר (במדבר ה, ב) [צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש] (דכולהו מהתם נפקי, דעל כרחך כולן חמורים זה מזה בטומאותיהן, דאי כולהו שוו לענין מחנות - לכתוב שילוח בקל ואנא ידענא: כל שכן דחמור בעי שילוח! ומדכתבינהו כולהו - שמע מינה שילוחו של זה לא כשילוחו של זה); יאמר טמאי מת ואל יאמר טמאי זב, ואני אומר טמאי מתיים משתלחין, זבין לא כל שכן! (לקמיה פריך: מאי חומריה דזב מטמא מת?) למה נאמר זב? ליתן לו מחנה שניה!

ויאמר זב ואל יאמר מצורע, ואני אומר: זבין משתלחין, מצורעין לא כל שכן! למה נאמר מצורע? - ליתן לו מחנה שלישית; כשהוא אומר בָּדַד יֵשֵׁב - הכתוב נתקו לעשה.

מאי חומריה דזב מטמא מת? שכן טומאה יוצאה עליו מגופו? אדרבה טמא מת חמור, שכן טעון הזאה שלישי ושביעי!

אמר קרא: [טמא] וכל טמא (במדבר ה, ב) [צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש] - לרבות טמא שרץ (לשילוח; והוא הדין לנוגע בנבילה, וכל טמאי מגע; וכיון דכתב רבויא לטמאי מגע - לא איצטריך למיכתב זב, דחמיר מטמא שרץ, שהרי טומאה יוצאה עליו מגופו), וזב חמור מטמא שרץ! ומאי חומריה?

כדאמרן. אדרבה, שרץ חמור שכן מטמא באונס (זב אינו מטמא מחמת אונס אם ראה מחמת מאכל ומשתה או חולי או קפיצה, כדאמר במסכת נדה בפרק 'בנות כותים' (לה, א) 'ויקרא טו, ב: כִּי יִהְיֶה זָב מִבְּשָׂרוֹ - ולא מחמת אונס!') אמרי:

(פסחים סז, ב)

(ומשנינן): כי האי גוונא (כגון טומאת טמאי שרץ, שאינו אלא טומאת ערב) זב נמי טמויי מטמא באונס (כגון בראיה ראשונה שאין בה אלא טומאת ערב, דאיתקש לשכבת זרע, דכתיב (ויקרא טו, לב) זאת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע והיינו ראיה ראשונה, דלא מנה ביה בהאי קרא אלא חדא זיבה - דאזלינן בתר מניינא דקרא, כדאמרין במגילה (ח, א): מִנֵּה הַכְּתוּב שְׁתֵּים וּקְרָאוּ טַמָּא כו'), כדרב הונא, דאמר רב הונא: ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס (מהאי היקש גופיה נפקא ליה לרב הונא: מה קרי מטמא באונס אם ראה מחמת רוב מאכל ומשתה [דגבי קרי לא כתיב מיעוטא] אף ראיה ראשונה של זב מטמאה באונס; זוב דומה ללובן ביצה המוזקת; שכבת זרע דומה ללובן ביצה שאינה מוזקת).

מאי חומריה דמצורע מזב?

שכן טעון פריעה (פריעת הראש = גידול שיער) ופרימה (בבגדים) ואסור בתשמיש המטה (כדכתיב (ויקרא יד, ח) ויֵשֵׁב מַחוּץ לְאֹהֱלוֹ ואין אהלו אלא אשתו; למאן דאמר במועד קטן (ב, ז) קל וחומר לימי חלוטו איכא חומרא טובא, ולמאן דאמר ימי ספרו דוקא - אפילו הכי חומרא מיהא היא, דאילו זב לא מיתסר מידי בתשמיש).

אדרבה זב חמור, שכן מטמא משכב ומושב (זב עושה משכבו ומושבו אב הטומאה לטמא אדם הנוגע בו טומאה חמורה לטמא בגדים שעליו אף על פי שלא נגעו הבגדים במשכב, אבל מצורע - אף על גב דתניא בתורת כהנים 'עושה משכב ומושב' - לאו אב הטומאה לטמא אדם לטמא בגדים, אלא לטמא אוכלין ומשקין) ומטמא כלי חרס בהיסט (דכתיב (ויקרא טו, יב) וְכָלִי חֶרֶשׁ אֲשֶׁר יִגַּע בוֹ הָזָב יִשְׁבֵּר, ותניא בתורת כהנים [ספרא מצורע פרשת זבים פרשתא ג פרשה ג הלכה א]: "כֹּל אֲפִילוֹ נִגַּע בוֹ הִזָּב מֵאֲחֻרָיו יִהְיֶה טָמֵא?... תִּלְמָד לֹמַד אֲשֶׁר יִגַּע בוֹ; וְלִהְלֵךְ הוּא אֹמֵר (ויקרא ו, כא) [וְכָלִי חֶרֶשׁ] אֲשֶׁר תִּבְשֹׁל בוֹ [יִשְׁבֵּר]; מַה בוֹ הָאֹמֵר לִהְלֵךְ מֵאֻרֵּי - אִף בוֹ הָאֹמֵר כֵּאֵן אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּמַגַּע אֲלֵא מֵאֻרֵּי; אִם כֵּן - [הִלְכָה ב] מֵאֲחֻר שֶׁלֹּמְדוֹ שֶׁמְטַמֵּא אוֹתוֹ מֵאֻרֵּי - מַה תִּלְמָד לֹמַד אֲשֶׁר יִגַּע בוֹ? פִּירוּשׁ: וְמַה חֵלֶק בוֹ, וְמַה הוֹסִיף בוֹ בְּכָלִי חֶרֶס בְּטוֹמְאָת הָזָב מִבְּשָׂר טוֹמְאוֹת? - בְּמַגַּע שֶׁהוּא כְּכוּלּוֹ, - הוּא אֹמֵר זֶה הִיסְטוֹ) !

(ומשנין): אמר קרא זב וְכָל זָב [במדבר ה,ב: צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ] - לרבות בעל קרי (קרי כזב), ומצורע חמור מבעל קרי (וכיון דאיתרבי בעל קרי לישתלח חוץ לשתי מחנות - לא איצטריך מצורע, דחמור מבעל קרי). (ופרכין): ומאי חומריה?

כדאמרן (וכיון דלא איצטריך וכתביה רחמנא - ליתן לו מחנה שלישית)! אדרבה, בעל קרי חמור, שכן מטמא במשהו (כעין חרדל ובפחות מכאן, במסכת נדה מ,ב), ומצורע שיעורו כגריס - בתורת כהנים)!

סבר לה כרבי נתן, דתניא: 'רבי נתן אומר משום רבי ישמעאל: זב צריך כחתימת פי האמה' (כדי סתימת נקב פי אמתו, ויליף לה [במסכת נדה דף מג,ב] מהחתיים בשרו מזובו [ויקרא טו,ג]) - ולא הודו לו חכמים.

ואיתקש ליה בעל קרי לזב (כדכתיב [ויקרא טו,לב] זאת חתימת תורת הזב ואשר תצא ממנו שכבת זרע [לטמאה בה] מה זב צריך כחתימת פי האמה - אף בעל קרי; אלמא מצורע חמור, דאזלא ליה פירכא ד'כל שהוא' וכי איצטריך ליתן לו מחנה שלישית)!

ו-כל צרוע (דכתיב גבי מצורע [במדבר ה,ב: צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ]) למה לי (מאי פל מרבי גבי דין מצורע)? אידי דכתיב כל זב - כתיב נמי פל צרוע. ורבי יהודה? שפיר קאמר רבי שמעון (דמפיק ליה מההוא קרא דין שילוחין, ולמה לי קרא אחרינא)?

ההוא (צרוע וזב) מיבעי ליה (לכדרי אליעזר אתי: לאקשינהו לטמא מת לפוטרו מן ההיכרת בפסח הבא בטומאה, ואף על גב דלא אישתי להו לכתחלה בביאת מקדש) לכדתניא: 'רבי אליעזר אומר: יכול דחקו זבין ומצורעין ונכנסו לעזרה בפסח הבא בטומאה, יכול יהו חייבין? תלמוד לומר: (במדבר ה,ב) [צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ: בשעה שטמאי מתים משתלחין - זבין ומצורעין משתלחין; אין טמאי מתים משתלחין] (כגון פסח הבא בטומאה דאישתרו) טמאי מתים לכתחלה כשרוב הציבור טמאי מתים כדכתיב [במדבר ט,י] איש איש כי יהיה טמא לנפש) כדלעיל בשמעתינן [איש נדחה לפסח שני, ואין ציבור נידחין לפסח שני] - אין זבין ומצורעין משתלחין (שילוחן הראשון בכרת). ' (ומיהו לכתחלה לא אישתרו, דהא טמא לנפש גלי רחמנא דאין ציבור נדחין, הא בשאר טומאות - נדחין, מיהו אהני היקישא לפוטרו מן ההיכרת).

אמר מר: 'זב וכל זב' [במדבר ה,ב: צו אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִשְׁלְחוּ מִן הַמַּחֲנֶה כָּל צְרוּעַ וְכָל זָב וְכָל טָמֵא לְנֶפֶשׁ] - לרבות בעל קרי'; מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן (הני תרתי מילי שמעינהו כי הדדי מרביה, וכי הדדי אמרינהו): מחילות לא נתקדשו (מחילות ומעורות שלתחת העזרה לא נתקדשו בקדושת עזרה), ובעל קרי משתלח חוץ לשתי מחנות (והיינו כברייא, דהא איתקש לזב).

מיתיבי: 'בעל קרי כמגע שרץ' - מאי, לאו למחנות? לא לטומאתם (דאין טמא שבעה כזב וכטמא מת). 'לטומאתם'? האי טומאת ערב כתיב ביה (ואיש כי תצא ממנו שכבת זרע ורחץ במים את כל בשרו וטמא עד הערב) [ויקרא טו,טז] והאי טומאת ערב כתיב ביה [ויקרא יא,לא: כל הנגע בהם במתם וטמא עד הערב]! אלא - לאו למחנות? לא! לעולם לטומאתם, והא קמשמע לן: דבעל קרי כמגע שרץ: מה מגע שרץ מטמא באונס (אם נפל עליו שרץ מת) - אף בעל קרי מטמא באונס (כגון אם ראה מחמת רוב מאכל ומשתה).

מיתיבי:

(פסחים סח, א) 'בועל נדה כטמא מת' (סיפא דמתניתא דלעיל היא); למאי?: אי לימא לטומאתם, האי טומאת שבעה כתיב ביה [במדבר יט,יג: זאת התורה אדם כי ימות באהל כל הבא אל האהל וכל אשר באהל יטמא שבעת ימים] והאי טומאת שבעה כתיב ביה [ויקרא טו,כד: ואם שכל ישפב איש אתה ויהי נדתה עליו וטמא שבעת ימים וכל המשפב אשר ישפב עליו יטמא]! אלא לאו למחנות, ומדסיפא למחנות - הוי רישא נמי למחנות?! מידי איריא? הא כדאיתא והא כדאיתא.

מיתיבי: 'מצורע חמור מזב, וזב חמור מטמא מת' (מצורע חמור מזב - למחנותיו, כדאמרן, וכן זב מטמא מת); יצא בעל קרי שטמא מת חמור ממנו (מפרש

ואזיל מאי היא) ; מאי 'יצא' ? לאו יצא מכלל זב ובא לכלל טמא מת , דהא טמא מת חמור ממנו , ומותר במחנה לוי ! ?
לא , יצא ממחנה טמא מת ונכנס למחנה זב , ואף על גב דטמא מת חמור ממנו ומותר במחנה לוי , למאי דדמי ליה מדמינן ליה (והכי משמע: יצא בעל קרי מכלל זה: דהנך - לפי חומר טומאתו חומר שלוחו, יצא בעל קרי שאף על פי שטמא מת חמור ממנו: שהוא טומאת שבעה וזה טומאת ערב - אפילו הכי לענין מחנות בעל קרי חמור: דעל כרחיך כי כתיב וכל זב [בפסוק: במדבר ה.ב] צו את בני ישראל וישלחו מן המחנה כל צרוע וכל זב וכל טמא לנפש - לרבוויי בעל קרי אתא לכלל זב, וכל טמא - לרבוויי טמא שרץ לכלל טמא מת אתא: דכל חד וחד - למאי דדמי ליה מדמינן ליה, ובעל קרי דומה לזב שהטומאה יוצאה עליו מגופו) .

תני תנא קמיה דרב יצחק בר אבדימי : ' (בבעל קרי כתיב:) (דברים כג, יא) [כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא אל מחוץ למחנה לא יבא אל תוך המחנה] ויצא אל מחוץ למחנה - זו מחנה שכינה ; לא יבא אל תוך המחנה - זו מחנה לוי ; מכאן לבעל קרי שיצא חוץ לשתי מחנות (דקאמר קרא שאם נטמא בעזרה - יצא משתייהן) .
אמר ליה : אכתי לא עיילתיה , אפיקתיה (עדיין לא הכנסתו למחנה לוי וכובר הוצאתו ממנה) ! ? (דמדקאמרת 'לא יבא לתוכה' - מכלל דעומד חוצה לה, וקאמר לא יכנס, והא אכתי לא אישתעי בזה שיצא ממחנה שכינה ועומד במחנה לוי לשלחו ממנה, וקא מזהר ליה שלא יכנס כאילו כבר יצא! אכתי לא אעילתיה, כלומר עדיין לא דיבר על כניסתו מה תהא עליה, אפיקתיה ודיבר עליו כאילו יצא.)
לישנא אחרינא : אכתי לא אפיקתיה עיילתיה (עדיין לא הוצרכתו לצאת ממחנה לוי וכובר הזהרתו שלא יכנס, והיינו 'אעילתיה': כבר אתה מדבר בכניסתו) ! ?
אלא אימא : מחוץ למחנה - זו מחנה לוי ; לא יבא אל תוך המחנה - זו מחנה שכינה (אלא אימא הכי ויצא אל מחוץ למחנה זו מחנה לוי, וכשבא לצאת ממנה - אל יכנס במחנה שכינה; ואי לא הוה כתיבי שתי מחנות - הוה מוקמינא ליה בעומד במחנה שכינה ומצריכו לצאת ממנה, אבל עומד במחנה לוי אין משתלח! והשתא דכתבינן שתי מחנות - על כרחיך הכי תוקמא) .
מתקיף לה רבינא : אימא אידי ואידי למחנה שכינה , ולעבור עליו בעשה ולא תעשה ! ?
אם כן לימא קרא ויצא אל מחוץ למחנה , ו'לא יבא אל תוך המחנה' למה לי (אם כן נימא וישלחו מן המחנה ולא יבא אל תוך המחנה) ? - שמע מינה ליתן לו מחנה אחרת .

ומיחוי קרביי :

מאי 'מיחוי קרביי' ?

רב הונא אמר : שמנקבין בסכין (שיצא הרעי: שאם יניחנו בתוכן - יסריחו קודם שתחשך; ולשון 'מיחוי' = שמוציא פרש רכה דנמחת בתוכה; דשנפי"ר בלע"ז; כמו 'וממחה ושופך' (מעשר שני פ"ה מ"א), וכמו 'המחה וגמעו' (לעיל לה, א); לישנא אחרינא 'מיחוי' - לשון נקיבה וחיבול, כמו תמחה את זכר עמלק (דברים כה, יט) .

חייא בר רב אמר : שירקא דמעייא דנפקא אגב דוחקא דסכינא (ליחה האדוקה במעים, שיוצא מהן בדוחק בסכין, ובלע"ז לימון) . ('מיחוי' - לשון דבר בזוי, כדמפרש טעמא וחרבות מחים)

אמר רבי אלעזר : מאי טעמא דחייא בר רב ? דכתיב (ישעיהו ה, יז) [וירעו כבשים קדברים] וחרבות מחים גרים יאכלו . מאי משמע ?

כדמתרגם רב יוסף : ונכסיהן דרשיעיא (אלמא דבר רע ופשוט הוא) צדיקיא יחסנון [ינחלו, כמו שמות לב, יג] .

(ישעיהו ה, יז) וירעו כבשים קדברים [וחרבות מחים גרים יאכלו] (כבשים = ישראל) - אמר מנשיא בר ירמיה אמר רב : כמדובר במ (כמה שהובטחו על ידי נביא) .

מאי 'כמדובר במ' (מה היא אותה הבטחה) ?

אמר אביי : (ומפרש לה סיפא דקרא, היינו הבטחה:) וחרבות מחים גרים יאכלו (צדיקים - עד הנה כגרים ותושבים) .

אמר ליה רבא : בשלמא אי כתיב 'חרבות' (ה"א סיפא דקרא פירוש לרישא) כדקאמרת השתא דכתיב 'וחרבות' (- לאו פירושא דרישא הוא, אלא) מילתא אחריתי קאמר .

אלא אמר רבא ('כמדובר במ' - דרישא) : כדרב חננאל אמר רב (כמדובר באליהו ואלישע, שהחיו את המתים - כך יחיו כל הצדיקים את המתים: ירעו ורעו לגזירה שוה:) , דאמר רב חננאל אמר רב : עתידין צדיקים שיחיו את המתים : כתיב הכא (ישעיהו ה, יז) וירעו כבשים קדברים [וחרבות מחים גרים יאכלו] , וכתב התם (מכאן, יד) [ירעה עמך בשבטך צאן נחלתך שכני לבדד יער בתוך כרמך] ירעו בשן וגלעד כימי עולם : בשן - זה אלישע הבא מן הבשן , שנאמר (דברי הימים א, יב) [ויאל הראש ושפם המשנה] ויעני ושפט בבשן (ושפט הוא אביו של אלישע דכתיב אלישע בן שפט) , וכתב (מלכים ב, ג, יא) [ויאמר יהושפט האין פה נביא לה']

וְנִדְרָשָׁה אֶת ה' מֵאוֹתוֹ וַיַּעַן אֶחָד מֵעַבְדֵי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר [פֶּה אֱלִישֶׁע בֶּן שָׁפְט אֲשֶׁר יֵצֵק מִים עַל יְדֵי אֱלִיהוֹ; גִּלְעָד - זֶה אֱלִיהוֹ, שֵׁן אִמֶּר (מַלְכִּים א יז,א) וַיֹּאמֶר אֱלִיהוֹ הַתְּשִׁבִי מִתְּשִׁבִי גִלְעָד] אֶחָב חִי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עֲמַדְתִּי לִפְנֵי אִם יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם לִפִּי דְבָרִי. אִמֶּר רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָנִי אִמֶּר רַבִּי יוֹנָתָן: עֲתִידִים צְדִיקִים שִׁיחִיו מֵתִים, שֵׁן אִמֶּר (זְכָרִיה ת,ד) [כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת] עַד יֵשְׁבוּ זִקְנִים וְזִקְנוֹת בְּרַחְבּוֹת יְרוּשָׁלַם וְאִישׁ מִשְׁעָנְתוֹ בִּידוֹ מֵרֵב יָמִים, וְכֹתִיב (מַלְכִּים ב ז,כט) [וַיֹּאמֶר לְגִיחִזִּי חֲגֹר מִתְּנִיד וְקַח מִשְׁעָנְתִּי בִידְךָ וְלֹךְ כִּי תִמָּצֵא אִישׁ לֹא תִבְרָכְנוּ וְכִי יִבְרָכְךָ אִישׁ לֹא תִעָנֶנּוּ] וְשִׁמְתָּ מִשְׁעָנְתִּי עַל פְּנֵי הַנָּעַר (בְּאִלְיָשָׁע כְּתִיב עַל שֶׁהָיָה בֶן הַשּׁוֹנֵמִית) .

עוֹלָא רַמִּי: כֹּתִיב (יִשְׁעִיהוּ כה,ח) בְּלַע הַמּוֹת לְנֹצֵחַ [וּמַחָה אֲדֹנִי ה' דְּמָעָה מַעַל כָּל פְּנִים וְחִרְפַת עֲמוֹ יִסִּיר מַעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי ה' דְּבָרִי] (וּבְלַע הַמּוֹת = יְבֻלַע מִלֶּאךְ הַמּוֹת שְׁלֹא יִשְׁלוּט) וְכֹתִיב (יִשְׁעִיהוּ טה,כ) [לֹא יִהְיֶה מִשֶּׁם עוֹד עוֹל יָמִים וְזִקְן אֲשֶׁר לֹא יִמָּלֵא אֶת יָמָיו] כִּי הַנָּעַר בֶּן מֵאָה שָׁנָה יָמוֹת [וְהַחוּטָא בֶּן מֵאָה שָׁנָה יִקְלָל] ?

לֹא קָשִׁיָא: כֹּאן בִּישְׂרָאֵל (כְּתִיב בְּלַע הַמּוֹת), כֹּאן בַּעֲכוּ"ם; וְעוֹבְדֵי כּוֹכָבִים מֵאִי בַּעֲוֹתָם? דְּכֹתִיב (יִשְׁעִיהוּ טא,ה) וְעַמְדוֹ זָרִים וְרַעוּ צִאֲנָכֶם וּבְנֵי נֹכַר אֶפְרִיכֶם וְכִרְמִיכֶם .

רַב חֲסִידָא רַמִּי: כֹּתִיב (יִשְׁעִיהוּ כד,כג) וְחִפְרָה הִלְבְּנָה וּבּוֹשָׁה הַחֲמָה [כִּי מֶלֶךְ ה' צְבָאוֹת בְּהָר צִיּוֹן וּבִירוּשָׁלַם וְנִגְדַּד זִקְנֵי כְבוֹד] (וּבּוֹשָׁה הַחֲמָה = שְׁלֹא תֵאִיר), וְכֹתִיב (יִשְׁעִיהוּ ל,כו) וְהָיָה אֹר הִלְבְּנָה כְּאֹר הַחֲמָה וְאֹר הַחֲמָה יִהְיֶה שְׁבַעֲתִים כְּאֹר שְׁבַעֲתִים הַיָּמִים [בַּיּוֹם חֲבַשׁ ה' אֶת שִׁבְרָ עֲמוֹ וּמִחֶץ מִכְתּוֹ יִרְפָּא] (שְׁבַעֲתִים הֵן אַרְבַּעִים וְתִשְׁעִים, וְכֹתִיב כְּאֹר שְׁבַעֲתִים הַיָּמִים: אַרְבַּעִים וְתִשְׁעִים כְּאֹר שְׁבַעֲתִים יָמִים שֶׁל עַכְשָׁיו - נִמְצָא עוֹדֵף עַל אֹר שֶׁל עַכְשָׁיו שֶׁלשׁ מֵאוֹת וְאַרְבַּעִים וְשִׁלְשָׁה) ! ?

לֹא קָשִׁיָא: כֹּאן לַעֲוֹלָם הַבֹּא (בַּעֲוֹלָם הַבֹּא וְחִפְרָה הִלְבְּנָה וּבּוֹשָׁה הַחֲמָה שְׁלֹא יִהְיֶה בַּעֲוֹלָם אֱלֹא זֶיו וְזוּהַר וּמִרְאָה שְׁכִינָה), כֹּאן לִיָּמֹת הַמְּשִׁיחַ (וְהָיָה אֹר הִלְבְּנָה כְּאֹר הַחֲמָה) .

וּלְשִׁמוּאֵל, דֹּאמַר 'אֵין בֵּין הָעוֹלָם הַזֶּה לִיָּמֹת הַמְּשִׁיחַ אֱלֹא שִׁיעָבוֹד מַלְכִּיּוֹת בְּלִבְדִּי (יָמוֹת הַמְּשִׁיחַ אֵין מִשְׁתַּנִּין מִשֶּׁל עַכְשָׁיו) - מֵאִי אֵיכָא לְמִימַר (מַה הוּא מְקִיִּים וְהָיָה אֹר הִלְבְּנָה כְּאֹר הַחֲמָה) ?

אִידִי וְאִידִי לַעֲוֹלָם הַבֹּא, וְלֹא קָשִׁיָא: כֹּאן בַּמַּחְנֶה שְׁכִינָה כֹּאן בַּמַּחְנֶה צְדִיקִים .

רַבָּא רַמִּי: כֹּתִיב [דְּבָרִים לב,לט: רָאוּ עֵתָה כִּי אֲנִי אֲנִי הוּא וְאֵין אֱלֹהִים עִמָּדִי אֲנִי אֱמִית וְאֶחָה מַחְצִיתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא וְאֵין מִדִּי מִצִּיל] אֲנִי אֱמִית וְאֶחָה וְכֹתִיב מַחְצִיתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא: הַשְׁתָּא אַחֲוִיִּי מַחֲיִי, מִרְפָּא לֹא כָל שַׁכָּן (כִּיּוֹן שְׁאִמֶר שֶׁהַמֵּתִים הוּא מַחֲיָה פְּשִׁיטָא דְּהַמְחוּצִים יִכּוֹל לִרְפָּאוֹת) ! ? - אֱלֹא אִמֶּר הַקָּב"ה (אֱלֹא הָא אֵתָא לֹא־שְׁמוּעִינָן: דְּלֹא תִימָא אֱמִית וְאֶחָה = לֹא דְּמֵתִים חַיִּים קָאִמַר, אֱלֹא אֲנִי אֱמִית אֶת הַמֵּתִים וְאֲנִי מַחֲיָה וְזֶן אֶת הַחַיִּים וּבּוֹרָא אֶת הַנּוֹלִידִים) : (לְהִכִּי כְּתִיב בְּתוֹרָה מַחְצִיתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא): מַה שְׁאֲנִי מִמִּית - אֲנִי מַחֲיָה, כְּמוֹ שְׁמַחְצִיתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא (כְּשֶׁם שְׁמַחְצִיתִי אֲנִי אֶרְפָּא - דֹּאֵין רְפוּאָה אֱלֹא בְּמוֹקָה, כִּךְ אֹתוֹ עֲצָמוֹ שְׁאֲנִי מִמִּית אֲנִי מַחֲיָה) .

תְּנוּ רַבָּנִין: 'אֲנִי אֱמִית וְאֶחָה - יָכוֹל מִיָּתָה בֹּאֶחַד וְחַיִּים בֹּאֶחַד (אֲנִי מִמִּית אֶת הַמֵּתִים וְאֲנִי מַחֲיָה וְזֶן אֶת הַחַיִּים), כְּדֹרֶךְ שֶׁהָעוֹלָם נֹוהַג ?

תַּלְמוּד לּוֹמַר: מַחְצִיתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא: מַה מַּכָּה וּרְפוּאָה בֹּאֶחַד - אֶף מִיָּתָה וְחַיִּים בֹּאֶחַד; מַכָּאן תְּשׁוּבָה לְאוֹמְרִים אֵין תַּחֲיִית הַמֵּתִים מִן הַתּוֹרָה; דְּבַר אַחֵר: בְּתַחֲלָה - מַה שְׁאֲנִי מִמִּית אֲנִי מַחֲיָה, וְהַדֵּר - מַה שְׁמַחְצִיתִי וְאֲנִי אֶרְפָּא (שְׁכֹדֶרֶךְ שֶׁהֵן מֵתִים: חֲגָרִים טוֹמִים אֱלִמִּים - כִּךְ הֵן חַיִּין בְּמוֹמֶן, וְאַחֵר כִּךְ מִתְּרַפְּאִים, כְּדֹכְתִּיב: אֲזִי יִדְלַג כְּאֵיל פֶּסֶח (יִשְׁעִיהוּ לה,ו) .

(פְּסַחִים סח,ב)

וְהַקָּטָר חֲלָבִיו:

תְּנִיא: 'אִמֶּר רַבִּי שְׁמַעוֹן: בֹּא וְרֹאָה כְּמַה חֲבִיבָה מִצּוּה בִּשְׁעָתָה, שְׁהִרִי הַקָּטָר חֲלָבִים וְאַבְרִים וּפְדִרִים כְּשׁוֹרִים כָּל הַלֵּילָה (כְּדֹכְתִיב (וִיקְרָא ו,ב) עַל מוֹקְדָה עַל הַמִּזְבֵּחַ כָּל הַלֵּילָה, וְיָכוֹל לְהַקְטִירָן כָּל הַלֵּילָה), (וְאֶף עַל פִּי כו) וְאֵין מִמֵּתִינִים לָהֶם עַד שְׁתַּחֲשֵׁךְ (אֱלֹא מִחֲלָלִין שַׁבַּת עֲלֵיהֶן, כְּדֹכְתִיב (בְּמִדְבָר כח,י) עֲלֵת שַׁבַּת בְּשַׁבְּתוֹ עַל עֲלֵת הַתָּמִיד - אֱלֹמָא חֲבִיב לְמַהֵר מִצּוּה בִּשְׁעָתָה) .

הִרְכַּבְתּוּ וְהִבְאֵתוּ [מִחוּץ לַתְּחוּם, וְחִתִּיכָת יִבְלָתוּ - אֵין דּוֹחִין אֶת הַשַּׁבַּת; וְרַבִּי אֲלִיעֶזֶר אוֹמַר: דּוֹחִין] :

ורמינהו [עירובין פ"י מ"ג]: 'חותכין יבלת במקדש' (דלא גזרו על השבות במקדש) אבל לא במדינה, ואם בכלי כאן וכאן אסור'!!
 רבי אלעזר ורבי יוסי בר חנינא: חד אמר אידי ואידי ביד (שחותכה בידו ולא בסכין, דאין בה אלא משום שבות), הא בלחה הא ביבשה (ואפילו הכי אסור בלחה הואיל ומצי למיעבד מאתמול; וההיא דעירובין – ביבשה, דאפילו שבות ליכא) *; וחד אמר: אידי ואידי בלחה, ולא קשיא: הא (דעירובין) ביד הא (ומתניתין) בכלי (דהוי מלאכה גמורה)!

(ובעירובין בפרק בתרא איתא נמי כולה הך סוגיא, ומקשינן התם: והא גבי שבות תני לה, דקתני 'אלו שמשום שבות לא אידחו כו' - אלמא לאו בכלי קאי!?)
 ולמאן דאמר 'הא ביד הא בכלי' - מאי טעמא לא אמר 'אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה'?
 אמר לך: יבשה מפרך פריכא (ולא קרי לה חתיכה)!
 ולמאן דאמר 'אידי ואידי ביד ולא קשיא הא בלחה הא ביבשה', מאי טעמא לא אמר 'אידי ואידי בלחה ולא קשיא הא ביד הא בכלי' (ונוקמא למתניתין דעירובין נמי בלחה)?
 אמר לך: כלי? הא קתני התם (בעירובין): 'אם בכלי כאן וכאן אסור' (ולמה לי למיהדר למסתמא הכא בפסחים)!
 ואידך?

הא דקתני כלי הכא - פלוגתא דרבי אליעזר ורבי יהושע אתא לאשמועין.
 * (וכרבי אליעזר לא מצי לאוקמא לההיא דעירובין ונימא רבי אליעזר היא דאמר במתניתין דוחין, משום דקתני התם 'אם בכלי' - דהוי מלאכה גמורה – 'כאן וכאן אסור', ואי רבי אליעזר היא - הא אמר מכשירי מצוה דוחין את השבת אפילו במלאכה גמורה! [במסכת שבת (פ"ט מ"א: קלא)] דתנן: 'לבי אליעזר אומר: אם לא הביא כלי מערב שבת - מביאו בשבת'.)

אמר רבי אליעזר: ומה אם שחיטה [שהיא משום מלאכה דוחה את השבת - הזאה, שהיא משום שבות - אינו דין שדוחה את השבת]:
 רבי יהושע (דמפיק שמחת יום טוב ראייה לפסח - אזיל) לטעמיה, דאמר שמחת יום טוב נמי מצוה היא (ואפילו הכי לא דחיא שבות הראוי לעשות מבעוד יום), דתניא: 'רבי אליעזר אומר: אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה; רבי יהושע אומר: חלקהו: חציו לאכילה ושתיה וחציו לבית המדרש'; ואמר רבי יוחנן: ושניהם מקרא אחד דרשו: כתוב אחד אומר (דברים טז, ח) [ששת ימים תאכל מצות וביום השביעי] עֲצַרְתָּ לָהּ אֱלֹהֶיךָ [לא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה], וכתוב אחד אומר (במדבר כט, לה) [ביום השמיני] עֲצַרְתָּ תְּהִיָּה לָכֶם [כל מְלָאכָה עֲבָדָה לא תַעֲשׂוּ]; רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם, ורבי יהושע סבר: חלקהו חציו לה' וחציו לכם.

<עב"ס סימן>
 אמר רבי אלעזר: הכל מודים בעצרת דבעינן נמי 'לכם' (שישמחו במאכל ומשתה); מאי טעמא? יום שניתנה בו תורה הוא (להראות שנוח ומקובל יום זה לישראל שנתנה תורה בו).
 אמר רב: הכל מודים בשבת דבעינן נמי 'לכם', מאי טעמא? - וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנֵךְ [ישעיהו נח, יג]: אִם תִּשָּׁב מִשְׁבַּת רְגֶלְךָ עֲשׂוֹת חֻצִּיךָ בְּיוֹם קָדְשִׁי וְקִרְאתָ לְשַׁבָּת עֲנֵךְ לְקֹדֶשׁ ה' מְכַבֵּד וְכַבְּדוֹ מַעֲשׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמָּצוֹא חֻצִּיךָ וְדָבָר דְּבָר];
 אמר רב יוסף: הכל מודים בפורים דבעינן נמי 'לכם', מאי טעמא? - יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה כְּתִיב בִּיה [אסתר ט, יב]: כִּי־יָמִים אֲשֶׁר נָחַז בָּהֶם הִיְהוּדִים מֵאוֹיְבֵיהֶם וְהַחֲדָשׁ אֲשֶׁר נִהְפָּךְ לָהֶם מִגִּזְיוֹן לְשִׂמְחָה וּמֵאֲבֵל לְיוֹם טוֹב לַעֲשׂוֹת אוֹתָם יְמֵי מִשְׁתָּה וְשִׂמְחָה וּמְשָׁלוֹחַ מְנוּת אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּמִתְּנוּת לְאֲבִינָיִם];

מר בריה דרבינא - כולה שתא הוה יתיב בתעניתא לבר מעצרתא ופוריא ומעלי יומא דכיפורי: עצרת - יום שניתנה בו תורה; פוריא - ימי משתה ושמחה כתיב; מעלי יומא דכיפורי - דתני חייא בר רב מדפתי: (ויקרא כג, לב) [שַׁבַּת שַׁבְתּוֹן הוּא לָכֶם] וְעֲנִיתֶם אֶת נַפְשֵׁיכֶם בְּתַשְׁעָה לַחֹדֶשׁ [בְּעָרֵב מְעָרֵב עַד עָרֵב תִּשְׁבּוּ שַׁבְּתֵיכֶם]; וכי בתשעה מתעניין? והלא בעשירי מתעניין!! אלא לומר לך: כל האוכל ושותה בתשעה בו - מעלה עליו הכתוב כאילו מתענה תשיעי ועשירי (בפרק בתרא דיומא מוקמינן להא דרשא אליבא דמאן דאמר 'אין אדם מוזהר על תוספת עינוי' להתחיל ולהתענות מבעוד יום; ואפילו למאן דאית ליה 'מוסיפין מחול על קודש' - מקרא אחרינא נפקא ליה: מִבְּחֵרִישׁ וּבִקְצִיר תִּשְׁבַּת [שמות לז, כא] - הילכך כי אתא האי בְּתַשְׁעָה - להכי אתא, והכי קאמר: מה שאתם עושים בתשעה - דהיינו אכילה ושתיה - אני קורא 'עינוי'!);

רב יוסף ביומא דעצרתא אמר: "עבדי לי (היה מצוה לאנשי ביתו להכין לו סעודה) עגלא תלתא (שלישי לבטן, ומובחר הוא)", אמר: אי לא האי יומא (שלמדתי תורה ונתרוממתי) דקא גרים - כמה יוסף איכא בשוקא (הרי אנשים הרבה בשוק ששמן יוסף ומה ביני לבינם)!

רב ששת - כל תלתינן יומין מהדר ליה תלמודיה, ותלי (נשען) וקאי בעיברא דדשא, ואמר: חדאי נפשאי! חדאי נפשאי (שמחי נפשי)! לך קראי לך תנאי (בשבילך ולצורךך שניתי וקריתי)! איני (וכי אין הנאה בתלמוד תורה אלא ללומדיה לבדם)?! והאמר רבי אלעזר: אילמלא תורה - לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר (ירמיהו לג, כה) [כֹּה אָמַר ה'] אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה (דהיינו תלמוד תורה, שכתוב בו (יהושע א, ח) וְהָיְתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה) - חֲקוֹת שָׁמַיִם וָאָרֶץ לֹא שֻׁמְתִּי?! מעיקרא כי עביד איניש - אדעתא דנפשיה קא עביד.

אמר רב אשי: ולמאי דקאמר רבי אליעזר נמי יום טוב רשות (דאמר מלאכת מצוה דוחה - כל שכן שבות דמצוה) - אית ליה פירכא (שפיר מהדר ליה רבי יהושע: יום טוב יוכיח, מקל וחומר): ומה יום טוב שהתיר בו מלאכה של רשות (ומה שמחת יום טוב שהיא רשות והתרת בו משום מלאכה) - לא התיר שבות שעמה (לא התרתה בו משום שבות), שבת שלא התיר בה אלא מלאכה של מצוה (כגון שחיתת קרבנות צבור) - אינו דין שלא תתיר שבות שעמה (אפילו של מצוה)?!

(פסחים סט, א)

ורבי אליעזר?

(אמר לך: האי - לאו קל וחומר הוא ד) שבות דמצוה עדיף ליה (עדיפא משבות דרשות; הלכך יום טוב - דשמחתו רשות - גזרו על שבות שלה, אבל שבת - דדחיית מלאכה שבו משום מצוה היא - לא גזרו חכמים בה על השבות לדחות את המצוה) .

תניא: 'אמר רבי אליעזר: ומה לי אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה (מיחוי קרביו, ואף על גב דאיתעביד ליה צורך גבוה) את השבת' - דאיתעביד ליה מצוה - 'לא ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת' (בתמיה: למיעבד צורכי גבוה)?

אמר לו רבי עקיבא: קמה לי (כלומר: דין הוא כן: ומה לי לתמוה?) אם דחו מכשירי מצוה שלאחר שחיטה את השבת, שהרי דחתה שחיטה את השבת (במצותה, הלכך, הואיל וניתנה לדחות - כבר לא גזרו בה שוב על שבות הצריך), תאמר ידחו מכשירי מצוה שלפני שחיטה את השבת שלא דחתה שחיטה את השבת? דבר אחר: שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע? אי הכי משחט נמי לא נשחט, שמא ימצא זבח פסול ונמצא מחלל את השבת למפרע?

אלא הא אמר ליה ברישא (ברישא אמר ליה האי טעמא 'שמא ימצא זבח פסול') ופרכיה (ואמר ליה: אם כן משחט נמי לא נשחט), והדר אמר ליה הך ד'מה לי אם דחו'.

השיב רבי עקיבא ואמר הזאה תוכיח [שהיא מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת - אף אתה אל תתמה על אלו שאף על פי שהן מצוה והן משום שבות לא ידחו את השבת! אמר לו רבי אליעזר: ועליה אני דן: ומה אם שחיטה שהיא משום מלאכה דוחה את השבת, הזאה שהיא משום שבות אינו דין שדוחה את השבת! אמר לו: רבי עקיבא: או חלופ: מה אם הזאה שהיא משום שבות אינה דוחה את השבת, שחיטה שהיא משום מלאכה אינו דין שלא תדחה את השבת! אמר לו רבי אליעזר: עקיבא! עקרת מה שכתוב בתורה: בין הערבים במועדו - בין בחול בין בשבת! אמר לו: רבי! הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה!]

תניא: 'אמר לו רבי אליעזר: עקיבא! בשחיטה השבתני' (דבר שחוק וגיוחך שאמרת 'או חילוף: ומה אם הזאה שהיא שבות אינה דוחה, שחיטה לא כל שכן שלא תדחה', ובאת לעקור את מה שכתוב בו (במדבר ט, ב) [וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַפֶּסַח בְּמוֹעֲדוֹ] ויודע היית שאין זה קל וחומר!)? בשחיטה תהא מיתתו!

אמר לו: רבי! אל תכפירני בשעת הדין (בשעה זו שאנו דנין עליה); כך מקובלני ממך: הזאה שבות היא ואינה דוחה את השבת' (אל תכפור במה שלימדתי: הזאה, אף על פי שהיא שבות - אינה דוחה, ולכך דנתי קל וחומר זה לפניך אף על פי שאינו כדאי, אלא כדי שתשים אל לבך אחרי שבא זה לדון שחיטה מהזאה - מכלל דבהזאה פשיטא ליה דלא דחיא, מתוך כך תזכור מה שלימדתי: דלא דחיא, ותחזור בך ממה שאתה אומר 'ועליה אני דן')'

וכי מאחר שהוא (רבי אליעזר גופיה) אגמריה (דלא דחיא), מאי טעמא קא הדר ביה (מאי טעמא פריך ואמר 'עליה אני דן')?

אמר עולא: רבי אליעזר - כי אגמריה הזאה דתרומה (הבא להזות עליו ליטהר כדי לאכול תרומה) אגמריה (דחיא שבת), דתרומה (דהא הפרשת תרומה) גופה לא דחיא שבת.

רבי עקיבא נמי, כי אותביה - הזאה דתרומה אותביה שהיא מצוה והיא משום שבות!

והוא סבר הזאה דפסח קא מותיב ליה.

מתיב רבה: 'השיב רבי עקיבא ואמר: הזאת טמא מת תוכיח, שחל שביעי שלו להיות בשבת ובערב הפסח, שהיא מצוה, והיא משום שבות - ואינה דוחה את השבת!' (אלמא דבהזאת פסח השיבו, וקאמר אינה דוחה שבת - אלמא דאגמריה רבי אליעזר דאינה דוחה, מדפשיטא ליה כולי האי.)

אלא וודאי הזאה דפסח אגמריה (ומאי גזירת שבות איכא בהזאה? - גזירה שמא יעבירנה בידו, וכשהיה דן עליה עם רבי עקיבא - שכח דבר זה מלמודו).

וכי מאחר דאגמריה - מאי טעמא קא פריך ליה רבי אליעזר?

רבי אליעזר - גמריה איתעקר ליה, ואתא רבי עקיבא לאדכורי גמריה. (והכי נמי אמרינן בעבודת אלילים בפרק 'כל הצלמים' (עבודה זרה מו, ב): רבי אליעזר - גמריה איעקר ליה, ואתא רבי עקיבא לאדכורי גמריה.)

ונימא ליה בהדיה?

סבר לאו אורח ארעא.

והזאה מאי טעמא לא דחיא שבת? מכדי טלטולי בעלמא הוא, תדחי שבת משום פסח?

אמר רבה: גזירה שמא יטלנה ויעבירנה ארבע אמות ברשות הרבים. ולרבי אליעזר - נייעבריה, דהא אמר רבי אליעזר: מכשירי מצוה דוחין את השבת (אפילו מלאכה גמורה [במסכת שבת קלא, א])?!

אמרי: הני מילי היכא דגברא גופיה חזי ורמי חיובא עליה (כגון להביא איזמל למילה דרך רשות הרבים, שכבר התינוק ראוי למול), אבל הכא דגברא גופיה לא חזי (כגון האי טמא) - לא רמי חיובא עליה (ואין אלו מכשירי מצוה)!

אמר רבה: לדברי רבי אליעזר (דאמר כל היכא דגברא לא חזי ליכא חיובא עליה), קטן בריא (דבלאו רחיצה ראוי למול) מחמין לו חמין (בשבת קודם מילה) להברותו (להיות בריא וחזק) ולמולו בשבת, דהא חזי ליה; קטן חולה (שכל זמן שלא ירחצוהו בחמין - לא יקא למול, ואם ירחצוהו יקא למילה) אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו, דהא לא חזי ליה?!

אמר רבא: ואי בריא הוא - למה ליה חמין להברותו?

אלא אמר רבא: הכל חולין הן אצל מילה (כל זמן שלא נרחצו בחמין), אחד קטן בריא ואחד קטן חולה - אין מחמין לו חמין להברותו ולמולו בשבת, דהא לא חזי (ואפילו לרבי אליעזר צריך להיות לו מחמין מערב שבת)!

איתיביה אביי: 'עדל' (גדול) שלא מל (ערב הפסח) ענוש כרת (בשביל שהיה ראוי לתקן משש שעות = מזמן דשחיטת הפסח ולמעלה, ולא ניתקן), דברי רבי אליעזר (ולא דמי לטמא ושהיה בדרך רחוקה שאין יכולין לתקן באותן שש שעות, ומיקמי הכי לא רמיא חיובא עליהו) (אלמא אף על גב דלא חזיא - רמיא מצוה עליה היכא דאפשר למיתקן) והא הכא דגברא גופיה לא חזי, וקתני 'ענוש כרת', אלמא רמי חיובא עליה (והזאה נמי תדחה שבת: דהא מצוה רמיא עליה ליתקן לכך) ?!

(ואי קשיא: הא דקיימא לן (לקמן צב, א) 'הפורש מן הערלה כפורש מן הקבר וצריך הזאה שלישי ושביעי', ואפילו מל אינו ראוי - הא אוקמינן לההיא בערל נכרי שנתגייר, בפרק 'האשה').

אמר רבה: קסבר רבי אליעזר: אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ,

(פסחים סט, ב)

וכל שאילו ביחיד נדחה - בציבור עבדי בטומאה, וכל מילתא דאיתא בציבור - איתא ביחיד, וכל מילתא דליתא בציבור - ליתא ביחיד: ערילות, דאי כוליה ציבור ערלים נינהו אמרינן להו "קומו מהולו נפשיכו ועבידי פסחא" (והכי פירושא: היינו טעמא דרבי אליעזר לא רמיא חיובא דפסח אטמא מת בשביעי שלו הואיל ולא חזי; ואערל - רמיא חיובא ואף על גב דלא חזי, ומשום דלא דמיא מצות הזאה למצות מילה: דמצות הזאה כדי לעשות פסח לא רמיא אציבור, שהרי מותרין לעשות בטומאה אף על פי שיכולין ליטהר, דקסבר רבי אליעזר אין שוחטין וזורקין על יחיד טמא שרץ שלא טבל, ואף על פי שראוי לערב; וכן על טמא מת שחל שביעי שלו להיות בערב הפסח - שראוי נמי לערב; ו'טמא שרץ' נקט משום דפלוגתא גביה הוא בפרק 'האשה' (להלן צב, ב); וכיון דקא סבר 'אין שוחטין וזורקין על היחיד', אלא נדחה לשני - על כרחיך ציבור עושין בטומאה אם ירצו: דכל שביחיד נדחה - ציבור עושין בטומאה, דכתיב איש [במדבר טז: דבר אל בני ישראל לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם או לדתיתכם ועשה פסח לה'] - איש נדחה ואין ציבור נדחין; אלמא לא רמיא מצות הזאה דפסח אציבור, ומילתא דליתיה בציבור ליתיה ביחיד: דמצות פסח - יחד לכל ישראל נאמר, אבל ערילות - דלא נדחה אצל ציבור, ולא הותרו לעשות

פסח ערלים, ואילו כולו ציבור ערלים אמרין להו "קומו מהולו", יחיד נמי אמרין ליה (בחול) "קום מהול ועבד פסחא" (והזאה דציבור לא אמרין להו "קומו אזו"), ואי לא מהיל ועבד - ענוש כרת; טומאה - דאי כוליה ציבורא טמאין נינהו לא מדינן עליהו, אלא עבדי בטומאה - יחיד נמי פטור (יחיד נמי לא רמיא חובה עלויה להזות, וכיון דלא רמיא עליה - לא ניתנה שבת לדחות אצלה; אבל אי הוה סבירא ליה כמאן דאמר 'שוחטין וזורקין על טמא שרץ', כיון דלא קרינא ביה 'איש נדחה' - לא הוה קרינא נמי 'אין ציבור נידחין' למישרינהו לעשות בטומאה, אלא אמרין להו "קומו אזו", ומדמינן הזאה אציבור - הוה רמיא נמי איחיד כדי להתירו באכילה, ודחיא שבת).

אמר ליה רב הונא בריה דרב יהושע לרבא: והרי פסח שני, דליתיה בציבור, ואיתיה ביחיד!?

אמר ליה: שאני התם, דהא עבד ליה ציבורא בראשון (התם האי דאיתיה ביחיד - משום דעבוד ציבור בראשון הוא, ואי לא עבוד ציבור בראשון - כגון רוב ציבור זבין, דלא הותרה טומאת זיבה בציבור, ומיעוטן טמאי מתים - אין עושין לא את הראשון ולא את השני).

מיתיבי: 'יכול לא יהא ענוש כרת אלא שהיה טהור ושלל היה בדוך רחוקה, עדל וטמא שרץ ושאר כל הטמאים' (הדומין לו, כגון כל טמאי טומאת ערב שראויין ליתקן, וכגון טמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח) מניין? - תלמוד לומר: (במדבר

ט"ג) וְהָאִישׁ הַזֶּה הוּא טָהוֹר וּבְדֹרֶךְ לֹא הָיָה וְחָדַל לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהִוא מֵעַמִּיהָ כִּי קִרְבָּן יָלוּד לֹא הָקְרִיב בְּמַעַדוֹ חֲטָאוֹ וְשָׂא הָאִישׁ הַהוּא]; מדקא מהדר אטמא שרץ (לאיתויי מקרא יתירא, שמע מינה) קסבר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ, דאי שוחטין

וזורקין על טמא שרץ - למה ליה לאהדוריה עליה (מקרא יתירא לחיוביה)? היינו 'טהור' (ממילא הוא עומד בכרת, שהרי הוא כטהור גמור שראוי לעשות פסחו על ידי שליח לשולחו בעזרה: דכי פטר קרא מכרת - הנך דלא יכלו לעשות פסח פטר)! אלמא אף על

גב דלא חזי - חיובא עליה (אלא ודאי אין שוחטין וזורקין עליו סבירא ליה, ואפילו הכי מיחייב ליה כרת משום דיכול לטבול וליתקן משהגיע זמן שחיטה), ואף על גב דליתיה בציבור (ואף על גב דציבור כי האי גוונא לא אמרין להו "זילו טבולו") - איתיה ביחיד

(דכיון דיחיד נדחה - ציבור עבדי בטומאה)!

אלא אמר רבא: (אי הוה סבירא ליה 'אין שוחטין' דמעכבא ליה הזאתו משחיטת פסחו - ודאי דחיא שבת לרבי אליעזר אף על גב דליתא בציבור; אלא) קסבר רבי אליעזר שוחטין

וזורקין על טמא שרץ, והוא הדין לטמא מת בשביעי שלו; (הלכך) הזאה למאי? - לאכילה (דהא לא מיעכבא לה לשחיטה ולזריקה)? אכילת פסחים

לא מעכבא (והא דכתיב (שמות יב, טז) אִישׁ לְפִי אֲכָלוֹ תֹכְסוּ - למצוה)!

אמר ליה רב אדא בר אבא לרבא: אם כן (דטמא מת שחל שביעי שלו בערב הפסח בשבת - שוחטין וזורקין עליו, ואף על פי שאין סופו להזות היום) - נמצא פסח נשחט שלא

לאוכליו (ותנן באידך פירקא (לעיל סא, א) 'שחטו שלא לאוכליו - פסול'!)!?

אמר ליה: שלא לאוכליו = לחולה ולזקן, דלא חזי, אבל האי - מיחזא חזי, תקוני הוא דלא מתקן.

כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת (כגון הבאתו מחוץ לתחום וחתיכת יבלתו) - אינה דוחה את השבת; שחיטה שאי אפשר לעשותה מערב

שבת - דוחה את השבת; [אמר רבי יהודה אמר רב: הלכה כרבי עקיבא, ותנן נמי גבי מילה כי האי גוונא: 'כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת אינה דוחה את השבת' (שבת פ"ט מ"א); מילה, שאי אפשר לעשותה מערב שבת - דוחה את השבת, ואמר רב יהודה אמר רב: הלכה כרבי עקיבא].

וצריכא (לרב לאשמעינן הלכה כרבי עקיבא בתרווייהו): דאי אשמעינן גבי פסח - התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת: משום דלא נכרתו עליה שלש עשרה בריתות, אבל מילה - דנכרתו עליה שלש עשרה בריתות (באותה פרשה שנאמר לאברהם (בראשית י"ז) - אימא לידחי! ואי אשמעינן מילה, התם הוא דמכשירי מצוה לא דחו שבת: דליכא כרת (לבו ביום אם ימול למחר), אבל פסח - דאיכא כרת - אימא לידחי! - צריכא.

משנה: אימתי מביא חגיגה עמו (עם הפסח בארבעה עשר בניסן, כדיליף בגמרא) ? (בגמרא בעי: מאי תנא לעיל דקתני חגיגה)

בזמן שהוא בא בחול, בטהרה (דאף על גב דפסח דחי שבת וטומאה - חגיגה לא דחיא), ובמועט (שהיה הפסח מועט לאכילת בני החבורה, ואוכלין החגיגה תחלה כדי שיהא פסח גמר שביעתו, ותיחשב להן אכילה);

ובזמן שהוא בא בשבת, במרובה (שהיתה חבורה מועטת ודי להם פסח לבדו) [כלומר: שלכל מנוי על הפסח יש כמות גדולה של בשר עד כדי שביעה], ובטומאה - אין מביאין עמו חגיגה.

חגיגה היתה באה מן הצאן מן הבקר מן הכבשים ומן העזים מן הזכרים ומן הנקבות (מה שאין כן בפסח שאינו בא מן הבקר ולא מן הנקבות), ונאכלת לשני ימים ולילה אחד.

גמרא:

מאי תנא דקתני חגיגה - תנא הרכבתו והבאתו דלא דחי שבת, וקתני נמי חגיגה דלא דחיא שבת (וקאמר נמי בהך סיפא אימתי מביאין כו' ואשמעין דחגיגה נמי לא דחיא שבת אפילו שחיטה דילה), והכי קאמר: 'אימתי מביאין עמו חגיגה? - בזמן שהוא בא בחול בטהרה ובמועט'. אמר רב אשי: שמע מינה: חגיגת ארבעה עשר

(פסחים ע, א)

לאו חובה היא, דאי סלקא דעתך חובה היא - תיתי בשבת ותיתי במרובה ותיתי בטומאה ובמועט; מיהו מאי טעמא אתיא? - כדתניא: 'חגיגה הבאה עם הפסח נאכלת תחילה, כדי שיהא פסח נאכל על השבע' (שיהו נהנין באכילתו ותיחשב להן).

ונאכלת לשני ימים [ולילה אחד]:

מתניתין דלא כבן תימא, דתניא: 'בן תימא אומר: חגיגה הבאה עם הפסח - הרי היא כפסח, ואינה נאכלת אלא ליום ולילה; וחגיגת חמשה עשר (דנפקא לן במסכת חגיגה (א, ט) מן חותם אתו [שמות יב, יד]) נאכלת לשני ימים ולילה אחד; וחגיגת ארבעה עשר (אם עיכבה עד למחר ושחטה) יוצא בה משום שמחה (משום שלמי שמחה, ואף על גב שמופרשת ועומדת היא כבר; ושלמי שמחה - חובה הן; והא דקיימא לן [לקמן דף עא, א] 'כל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין', כדתניא בסיפרי: וזבחת פסח לה' אלהיך צאן ובקר [דברים טז, ב]: 'והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים, אם כן למה נאמר בקר - להקיש: כל הבא מצאן ובקר - לפסח: מה פסח דבר שהוא חובה ואינו בא אלא מן החולין - אף כאן שהוא חובה ואינו בא אלא מן החולין' - הני מילי בחובות דעלמא, אבל שלמי שמחה - איתרבי במסכת חגיגה (דף ח, א) מדתניא בסיפרי: [דברים טז, יד]: ושמחת בחדו ובהנהגה; ושמחת - לרבות כל מיני שמחה; יכול אף בעופות ומנחות? תלמוד לומר בחדו: מי שחגיגה באה מהן, יצאו עופות; מכאן אמרו: ישראל יוצאים ידי חובתן בנדריים ונדבות כו' - אף על גב דמחויב ועומד הוא), ואין יוצא בה משום חגיגה (משום חגיגת חמשה עשר, כדאמרן: דבר שיש בו חובה אינו בא אלא מן החולין, כלומר: משלו, ולא ממה שהוא מחויב ועומד, וזו כבר נתקדשה מאתמול).

מאי טעמא דבן תימא (דאמר אין נאכלין אלא ליום ולילה)?

כדתני רב לחי'א בריה: (שמות לד, כה) [לא תשחט על חמץ דם זבחך] ולא ילין לבקר זבח חג הפסח: 'זבח חג' - זה חגיגה; הפסח - כמשמעו, ואמר רחמנא לא ילין.

איבעיא להו: לבן תימא, נאכלת צלי (צריך לאוכלה צלי) או אין נאכלת צלי? כי אקשיה רחמנא לפסח - ללינה, אבל לצלי לא? או דילמא לא שניא?

תא שמע (מתניתין היא, בפרק בתרא [פ"י מ"ד]): 'הלילה הזה כולו צלי' (כולו צלי) [משמע] ואפילו החגיגה, ואמר רב חסדא: זו דברי בן תימא - שמע מינה.

איבעיא להו: לבן תימא, באה מן הבקר או אינה באה מן הבקר? באה מן הנקבות או אינה באה מן הנקבות? באה בת שתי שנים או אינה באה בת שתי שנים? כי אקשיה רחמנא לפסח - למידי דאכילה (דאזהרת לינה - צווי אכילה היא), אבל לכל מילי לא? או דילמא לא שניא?

תא שמע: 'חגיגה הבאה עם הפסח הרי היא כפסח: באה מן הצאן ואינה באה מן הבקר, באה מן הזכרים ואינה באה מן הנקבות, באה בת שנתה ואינה באה בת שתי שנים, ואינה נאכלת אלא ליום ולילה, ואינה נאכלת אלא צלי, ואינה נאכלת אלא למנויו'; מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא (אינה נאכלת אלא ליום ולילה)? - בן תימא! שמע מינה כולהו מילתא בעינן (כולהו מילי דפסח אתיין בחגיגה בההוא היקשא)! שמע מינה.

איבעיא להו: לבן תימא, יש בה משום שבירת עצם או אין בה משום שבירת העצם? אף על גב דכי אקשיה רחמנא לפסח, אמר קרא [שמות יב, מו]: **בְּבֵית אֶחָד וְאֶחָד לֹא תוֹצִיא מִן הַבֵּית מִן הַבָּשָׂר חוּצָה וְעֵצָם לֹא תִשְׂבֹּר** בו: בו - ולא בחגיגה? או דילמא האי בו - בכשר ולא בפסול הוא דאתא?

תא שמע: **סכין שנמצאת בארבעה עשר - שוחט בה** (פסחו) **מיד** (ואין צריך להטבילה זה המוצא, דמסתמא הטבילה בעליה; אם טמאה היתה - הטבילה בשלשה עשר, כדי שיהא הערב שמש, ותהא טהורה בארבעה עשר); **בשלשה עשר - שונה ומטביל** (כלומר: אף על פי שספק שמא הטבילה הבעלים - זה שונה ומטבילה מספק שמא עדיין לא הטבילה, שהיה להן שהות ביום להטבילה ולהעריב שמש); **קופיץ** (סכין גדול הוא, ורובן אינן לשחיטה אלא לחיתוך בשר ולשבירת עצמות) - **בין כזה ובין כזה** (אפילו נמצאת בארבעה עשר) **שונה ומטביל** (דמתוך שאין שבירת העצם בפסח אין הבעלים צריכין לה כל ארבעה עשר עד למחר ויש לומר לא הטבילה: שהיה לו שהות ביום להטבילה סמוך לבין השמשות לצורך מחר); **מני** (הא, דמשמע דאין שבירת עצמות בערב הפסח): **אילימא רבנן** (דלא מקשי חגיגה לפסח, ואין בה איסור שבירת עצם), **מאי שנא סכין דמטביל** (לה בעליה מאתמול) **דחזיא לפסח** (ומוקמינן לה השתא בחזקת טהרה למוצאה משום דחזיא ליה לבעלים בארבעה עשר לפסח לשחוט, הילכך אטבלה מאתמול דניהוי ליה הערב שמש, והא לא חיישינן שמא אבדה לו זה ימים רבים: דודאי היום נפלה ממנו, דמתוך שבשעת הרגל העם רב - אין שוהה שם במקום נפילתה שלא תמצא) - **קופיץ נמי**, **הא חזי לחגיגה** (לשבירת עצמות, ואטבלה מאתמול, ואמאי המוצאה בארבעה עשר שונה ומטביל)? **אלא לאו דבן תימא היא**, **ושמע מינה יש בה משום שבירת העצם!** **לא**, **לעולם רבנן**, **וכגון שבא** (ערב הפסח) **בשבת** (דאין חגיגה באה עמו, הלכך לא צריכה לבעלים בארבעה עשר).

והא מדקתני סיפא **חל ארבעה עשר להיות בשבת שוחט בה** (בקופיץ זה) **מיד** (ואין צריך להטביל, דאף על גב דשמא בעלים היה להן סכין לשחוט ולא היתה קופיץ זו להן אלא לשבירת עצמות והיום אין שבירת העצם בשבת - אפילו הכי כיון דצריכה להן ביום טוב אחר שבת כבר הטבילה מערב שבת, דהא בשבת לא מצו לאטבולה, כדאמרינן במסכת ביצה (דף יב, ח'ל יום טוב להיות אחר שבת - מטבילין את הכל מלפני השבת) **ובחמשה עשר** (אם מצאה ביום טוב עצמו) **שוחט בה** (שלמים) **מיד** (דודאי הטבילה בעלים מאתמול); **נמצאת קופיץ קשורה לסכין - הרי היא כסכין** (ואפילו נמצאת בארבעה עשר שחל להיות בחול - שוחט בה מיד, דודאי הוטבלה עם הסכין בשלשה עשר, והאיל וקשורה עמו); **מכלל דרישא** (דקתני **בין כזה ובין כזה שונה ומטביל**) **לאו בשבת עסקינן** (דאם לא כן - קשיא רישא אסיפא, ואפילו הכי קאמר דאין בו שבירת עצמות - אלמא אסור לשבור עצמות בחגיגת ארבעה עשר)! **ואלא שבא**

(פסחים ע, ב)

במרוכה (בחבורה מועטת: שהפסח מרובה להן, ולא יביאו חגיגה). **מנא ידעי** (הבעלים בשלשה עשר שתהא חבורתו מועטת? הרי כל שעה באין ונמנין עליו אנשים מעלמא, וקונין להן בו חלק מן הבעלים - עד שעת שחיטתו: הלכך לא קים ליה שתהא חבורה מועטת, ומטביל לקופיץ שמא יביאו חגיגה ויצטרכו לשבירת עצמות)? **ואלא שבא בטומאה** (שרוב ציבור טמאין, ותנן: **בזמן שבא בטומאה - אין מביאין עמו חגיגה**, וְזֶה הַמוֹצָא - טהור, ואף על פי שאף הטהורים עושין בטומאה עם הציבור - מטבילה לשבור בה עצמות חגיגת חמשה עשר, שאינה באה בטומאה). **סוף סוף מנא ידעי** (הבעלים בשלשה עשר כשמטבילין סכיניהם שיהיו רוב ציבור טמאין)? **דמית נשיא** (ומצוה לכל ישראל להתעסק בו). **דמית נשיא אימת?** **אילימא דמית בשלשה עשר** (כשהיו מטהרין כליהם) - **סכין למה לי דמטביליה** (למריה? הרי היא עתיד ליטמא! וְזֶה הַמוֹצָא, אם טהור הוא - למה מחזיקה בטהורה ושוחט בה שלמי חגיגתו ביום טוב)? **ואלא דמית בארבעה עשר** (וכשהטבילו כליהם הצריכין לארבעה עשר ב"ג, לא היו יודעין שיבוא בטומאה - אם כן גם את הקופיץ הטביל לשבירת העצמות דחגיגת ארבעה עשר) - **מאי שנא סכין דמטביל** (דאמרינן אטבלה מרה מאתמול) **ומאי שנא קופיץ דלא מטביל לה** (דלא אמרינן אטבלה מרה מאתמול)? **לא**, **צריכא דנשיא גוסס בשלשה עשר** (ולא גרסינן 'ומת בארבעה עשר', דמה לי מת ומה לי לא מת): **סכין דחד ספיקא** (דאיכא למימר שמא ימות הנשיא ויעשו פסח בטומאה) - **מטביל לה** (משום הך ספיקא לא אימנע מלאטבולה ואטבלה: דחייש שמא לא ימות ויעשה פסח בטהרה); **(אבל) קופיץ, דתרי ספיקי** (דתרי ספיקי אית ליה מסלקי ליה מתורת טבילה: שמא ימות ולא יביאו חגיגות לא בארבעה עשר ולא בחמשה עשר, או אפילו לא ימות - שמא אני לא אצטרך לחגיגת ארבעה עשר שתהא חבורתי מועטת ויבא פסח במדובה; ואי משום חגיגת חג חמשה עשר - עדיין יש שהות להטבילה ב"ד) - **(הלכך) לא מטביל לה** (מְרָה בשלשה עשר).

תניא: 'יהודה בן דורתאי פירש הוא ודורתאי בנו (בן דורתאי פירש מן החכמים ונבדל מהם מפני שהיו אומרים אין חגיגת ארבעה עשר דוחה שבת), **והלך וישב לו**

כדרום (רחוק מירושלים, שלא לעלות לרגל ויתחייב בפסח ובחגיגה, דקסבר חגיגה חובה ואפילו במרובה), **אמר**: אם יבוא אליהו ויאמר להם לישראל "מפני מה לא חגגתם חגיגה בשבת?", מה הן אומרים לו? תמהני על שני גדולים הדור - שמעיה ואבטליון - שהן חכמים גדולים ודרשנים גדולים, ולא אמרו להן לישראל חגיגה דוחה את השבת!

אמר רב: מאי טעמא דבן דורתאי? דכתיב (דברים טז, ב) וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר [במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם]; והלא אין פסח אלא מן הכבשים ומן העזים!? אלא: צאן זה פסח, בקר זו חגיגה, ואמר רחמנא וְזָבַחְתָּ פֶסַח.

אמר רב אשי: ואנן, טעמא דפרושים ניקו ונפרוש (וכי לכך הוצרכנו לדרוש המקראות אחר טעמי המבדילים מן החכמים)? אלא קרא - לכדרב נחמן הוא דאתא, דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוב (נדומה למכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא בא פרשה ד ד"ה והיה לכם): מניין למותר הפסח (בין שהפריש פסחו ואבד ונתכפר באחר ואחר כך נמצא זה, בין שהפריש מעות לפסחו וחלה קדושת פסח על כולו, והפילו טלאים, וניתותרו מן המעות) שקרב שלמים (במועד או לאחר הרגל)? - שנאמר (דברים טז, ב) וְזָבַחְתָּ פֶסַח לַה' אֱלֹהֶיךָ צֹאן וּבָקָר [במקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם] - וכי פסח מן הבקר בא? והלא אין פסח בא אלא מן הכבשים ומן העזים? אלא מותר הפסח יהא לדבר הבא מן הצאן ומן הבקר (היינו שלמים, שכשירין לבא מכל צאן ומכל בקר, זכר ונקבה). ורבנן, מאי טעמא לא דחי שבת (ואפילו חגגת חמשה עשר)? הא ודאי קרבן ציבור הוא (דהא אתי בכינופאי כי פסח, וזמן קבוע לה)!?

אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בן ספרא: אמר קרא: (ויקרא כג, מא) וְחִגַּגְתֶּם אֹתוֹ חֵג לַה' שִׁבְעַת יָמִים בַּשָּׁנָה [חֲקֵת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי תַחֲגֹגוּ אֹתוֹ]; שבעה? שמונה הוּ (בחג הסוכות כתיב, דתשלומין ידיה כל שמונה, הלכך שמונה הוי)! אלא מכאן לחגיגה שאינה דוחה את השבת (אלא לאו שמע מינה אין לך חגיגה שדוחה שבת, הלכך לא משכחת שמונה לעולם)!

כי אתא רבין - אמר: אמרתי לפני רבותי: פעמים שאי אתה מוצא אלא ששה, כגון שחל יום טוב הראשון של חג בשבת (דמטי נמי שמיני עצרת בשבת, דאין כאן אלא ששה)!

אמר אביי: אבין - תכלא (קובר את בניו היה)! לימא כי הא מילתא (שאלה שאינה הוגנת): שמנה לא משכחת לה כלל; שבעה איתא ברוב שנים!

אמר עולא אמר רבי אלעזר: שלמים ששחטן מערב יום טוב - אינו יוצא בהן לא משום שמחה ולא משום חגיגה; משום שמחה - דכתיב וְזָבַחְתָּ וְשִׁמַּחְתָּ [דברים כז, ז]: וְזָבַחְתָּ שְׁלָמִים וְאָכַלְתָּ שֶׁם וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ - בעינן זביחה (פסחים עא, א).

בשעת שמחה (ביום טוב שהוא זמן שמחה), וליכא; משום חגיגה - הוי דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין!

לימא מסייע ליה [ספרי דברים פיסקא קמב ד"ה והיית אף]:

' (דברים טז, טו) [שְׁבַעַת יָמִים תַּחֲגֹג לַה' אֱלֹהֶיךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' כִּי יִבְרַכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ בְּכָל תְּבוּאוֹתָיִךְ וּבְכָל מַעֲשֵׂה יָדֶיךָ] וְהֵייתָ אִתָּךְ שִׂמְחָה (קרא יתירא הוא, דכתיב לעיל מיניה [פסוק יג] חֵג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לָךְ שִׁבְעַת יָמִים וּסְמִיךְ לִיה [פסוק יד] דְּבָרִים וְשִׁמַּחְתָּ בְּחֶגְךָ וְהָדָר כְּתִיב שִׁבְעַת יָמִים תַּחֲגֹג וְגו' וְהֵייתָ אִתָּךְ שִׂמְחָה) - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה (ואין שמחה אלא באכילת שלמים; ויום טוב האחרון גופיה - לא, דהא תרי זימני שְׁבַעַת יָמִים כתיב גבי שמחה, כדפרישית, וממילא אימעיט שמיני);

אתה אומר לילי יום טוב האחרון, או אינו אלא (לרבות) **לילי יום טוב הראשון** (ואף על פי שאין קרבן בלילה - נלמד שהטעינו הכתוב לשחוט שלמים מערב יום טוב לשמחת לילי יום טוב)?

תלמוד לומר: אף - חלק (כל אכין ורקין מיעוטיין);

מאי טעמא (משוינן מיעוטא ללילי ראשון וריבויא ללילי אחרון, ולא אמרינן איפכא), **לאו משום דאין לו כמה ישמח** (דשלמים הנשחטין מבערב - לאו שמחה היא, דבעינן זביחה בשעת שמחה)? לא, כדתני טעמא: **מה דאית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב ראשון? - מרבה אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו** (כל ימות ולילות החג), **ומוציא אני לילי יום טוב ראשון שאין שמחה לפניו!**

מתיב רב יוסף: 'חגיגת ארבעה עשר - יוצא בה משום שמחה, ואין יוצא בה משום חגיגה'; אמאי? הא בעינן זביחה בשעת שמחה וליכא (קא סלקא דעתא דרב יוסף בששחטה בארבעה עשר קאמר)?
אמר רב אידי בר אבין: שעייב ושחטה.

אמר רב אשי: הכי נמי מסתברא! דאי לא תימא הכי - הא מתניתא מאן קתני לה? בן תימא (בן תימא אמרה לעיל)? - בן תימא הא פסלה לה בלינה (לבן תימא איפסילא לה, דהא אמר 'אין נאכלת אלא ליום ולילה')! שמע מינה.

מתיב רבא [סוכה פ"ד מ"א]: 'ההלל והשמחה (בשלמים) - שמנה'; ואי אמרת בעינן זביחה בשעת שמחה - הא זמנין סגי אין דלא משכחת לה אלא שבעה, כגון שחל יום טוב הראשון להיות בשבת (ומבערב אין יכול לשחוט דהא בשעת שמחה בעית)?!

אמר רב הונא בריה דרב יהודה: (ודאי מקרבן שמחה ליכא אלא שבעה, אלא הא דקתני 'השמחה שמונה') משמחו בשעירי הרגלים (שעיר החטאת האמור בראשון; שבכל יום היה שעיר בא משל ציבור, וכל חטאות החיצונות נאכלות, וכל קרבן ציבור הקבוע דוחה שבת).

אמר רבא: שתי תשובות בדבר: חדא: דשעירי הרגלים - חי נאכלין, צלי אין נאכלין (אם בא לאוכלו בשבת - לא יאכלנו כי אם חי), צלי אין נאכלין (דאין צלייתו ובישולו דוחה שבת), ושמחה בחי ליכא (ובשר חי אין כאן שמחה); ועוד (נהי נמי דיש שמחה בבשר חי): כהנים אוכלין (הרי חטאות אין נאכלות אלא לכהנים, והן אוכלין) וישראל במה שמחים?

אלא אמר רב פפא: משמחו בכסות נקיה ויין ישן.
כי אתא רבין אמר רבי אלעזר: שלמים ששחטן מערב יום טוב - יוצא בהן משום שמחה, ואין יוצא בהן משום חגיגה; 'יוצא משום שמחה' - לא בעינן זביחה בשעת שמחה; 'ולא משום חגיגה' - הוי דבר שבחובה, וכל דבר שבחובה אינו בא אלא מן החולין.
מיתיבי:

[דברים טז, טז: 'שבעת ימים תחג לה' אלהיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכה ה' אלהיך בכל תבואתך וכל מעשה ידיך והיית אך שמחה' - לרבות לילי יום טוב האחרון לשמחה (כשאר לילי החג); אתה אומר לרבות לילי יום טוב האחרון - או אינו אלא לרבות לילי יום טוב הראשון (כדפרישית)? - תלמוד לומר אך - חלק' [הדרש כאן הפוך מספרי דברים פיסקא קמב];
מאי טעמא, לאו משום דאין לו במה ישמח?
לא, כדתניא:

'מה ראית לרבות לילי יום טוב האחרון ולהוציא לילי יום טוב הראשון?

מכאן אני לילי יום טוב האחרון שיש שמחה לפניו, ומוציא אני לילי יום טוב הראשון שאין שמחה לפניו'.

אמר רב כהנא: מניין לאימורי חגיגת חמשה עשר שנפסלין בלינה (ואף על פי שזמן אכילת בשרה כל יום המחרת)? - שנאמר (שמות כג, יח) [לא תזבח על חמץ דם זבחין] ולא ילין חלב חגי עד בקר, וסמין ליה (שמות כג, יט) ראשית [בכורי אדמתך תביא בית ה' אלהיך לא תבשל גדי בחלב אמו], למימרא (ודרוש ביה) דהאי בקר = בקר ראשון.

מתקיף לה רב יוסף: טעמא דכתב ראשית, הא לא כתב ראשית הוה אמינא 'מאי בקר - בקר שני'? מי איכא מידי דבשר איפסיל ליה מאורתא (משחטה, ועבר יום ששה עשר) ואימורין (יכשרו) עד צפרא (עד בקר שבעה עשר)? דאי בקר = בקר שני = בקר של שבעה עשר)?

אמר ליה אביי: אלקה לא? והרי פסח לרבי אלעזר בן עזריה (בפרק בתרא דף קכב) אמר: מדאורייתא אכילת פסח עד חצות ותו לא): דבשר איפסיל ליה מחצות, ואמורין עד צפרא!?

אמר רבא: רב יוסף - הכי קא קשיא ליה (אף על גב דאותיב מלתא אחריתי): מי איכא מידי דאלו תנא לבשר לא בעי ראשית ורב כהנא לאימורין בעי ראשית (כלומר: אפשר להיות משמעות המקרא 'בקר שני'? אנו חזינו תנא דמתניתין דלקמן דאפילו לבשר שהוא קל מאימורין לא בעי ראשית, ובקר דכתיב ביה משמע ליה לתנא בקר ראשון, ורב כהנא - באימורין, דחמירא קדושתיהו, לא משמע ליה בקר דכתיב גבייהו בקר ראשון בלא ראשית?)
מאי היא?

דתניא [ספרא צו פרשתא ז פרק יב הלכה ז]: ' (דברים טז, טז) [ולא יראה לך שאר בכל גבלך שבעת ימים] ולא ילין מן הבשר אשר תזבח בערב ביום הראשון לבקר' (בחגיגת ארבעה עשר מיידר,

דנשחטת עם הפסח בערב, דהא ליכא למימר בערב של יום טוב הראשון עצמו קאמר קרא, דאם כן - מאי בְּעָרְבָּ? הלא שחיטתן ביום כולו! ;

(פסחים עא, ב)

לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים (דהאי [ל]בְּקָר - בוקרו של ששה עשר קאמר קרא) ולילה אחד?
או אינו אלא ליום ולילה (דהאי [ל]בְּקָר - בוקרו של ט"ו קאמר)?
כשהוא אומר ביום הראשון (מכלל דנאכלת כל יום הראשון של יום טוב, וקאמר) לְבָקָר - הרי בקר שני אמור (דלא תלין עד בקר שני)!
או אינו אלא בקר ראשון (לקמיה פריך: היכי תיסק אדעתין למימר? תו, הא אמרת ביום הראשון חד ולבקר תרי?), ומה אני מקיים 'חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד' (דנפקא לן מקרא אחרינא דיש חגיגה נאכלת לשני ימים) - חוץ מזו? (ולקמן מפרש היכא אשכחן, ובאיזו חגיגה אני מקיימה בשאר חגיגות חוץ מזו);
כשהוא אומר בו (באכילת שלמים שני ימים): (ויקרא טז, ז) וְאִם נָדָר אִו נִדְּבָה [זָבַח קָרְבָּנוּ בְּיוֹם הַקָּרִיבוֹ אֶת זִבְחוֹ יֹאכֵל וּמִמָּחֳרָת וְהַנּוֹתָר מִמֶּנּוּ יֹאכֵל] (הרי שני ימים ולילה שבינתיים! והוה ליה למיכתב 'נדר ונדבה'; אם נדר למה ליה?)
(ריבה): לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד
(אף שלמי חובה לאכילת שני ימים). (ולקמן מפרש במאי מישתמע ליה 'לימד על חגיגת י"ד כו')
(והשתא מפרש לה למתניתא, והדר אסיק אתקפתיה: דתנא לבשר - לא בעי ראשית:)
אמר מר: 'או אינו אלא בקר ראשון'; הא אמרת 'כשהוא אומר ביום הראשון - הרי בקר שני אמור'?
הכי קאמר: או אינו אלא בשתי חגיגות הכתוב מדבר (או אינו אלא ליום ולילה, והאי דכתב ביום הראשון לְבָקָר - מילתא אחריתי היא, ובשתי חגיגות דיבר הכתוב):
אחת חגיגת ארבעה עשר ואחת חגיגת חמשה עשר, וזו לבוקרה וזו לבוקרה (והכי משמע קרא: ולא ילין מן הבשר - מבשר חגיגת י"ד אשר תזבח בערב, וסתם לינה - לבוקרה משמע, ומאותה שתזבח ביום הראשון - דהיינו חגיגת חמשה עשר - לא ילין לבוקר של ששה עשר [ביום הראשון לְבָקָר])? - הדר אמר (תנא: ומה אני מקיים 'חגיגה הנאכלת לשני ימים': אלא דקיימא לן 'חגיגה הנאכלת לשני ימים ולילה אחד' (חוץ מזו), כלומר: באיזו חגיגה חוץ מזו אני מקיים את אשר אני מוצא שנאכלת לשני ימים? הרי השווית את כולן, והיכן אני מוצא?), אם כן 'אם נדר או נדבה' במאי? אי חגיגת ארבעה עשר - הא כתיב בה יום ולילה! אי חגיגת חמשה עשר - הא כתיב בה יום ולילה! אלא האי (כשהוא אומר (ויקרא טז, ז) וְאִם נָדָר - הרי מצאתי שיש חגיגה נאכלת לשני ימים, ואיזו היא? - על כרחיך) - לחגיגת ט"ו, והאיך כוליה קרא (ביום הראשון) - לחגיגת ארבעה עשר: לימד על חגיגת י"ד שנאכלת לשני ימים ולילה אחד (והאיך 'לימד' - דעל כרחיך: אי נמי אם נדר - בחגיגת ט"ו משוית ליה, דקילא: דאינה באה עם הפסח שמעת בה מיהא דנאכלת לשני ימים, וביום הראשון לְבָקָר - על כרחיך לאו אחגיגת ט"ו קאי, אלא אַשְׁרֵי תִזְבַּח בְּעָרְבָּ, ולימד שתאכלנה כל יום הראשון עד בקר שני);
(השתא מפרש אתקפתיה: טעמא דכתיב ביום הראשון לְבָקָר, דמאי בְּקָר? - בקר שני, הא כל היכא דכתיב בְּקָר - סתמא בקר ראשון, ואף על גב דלא כתב ביה ראשית (דאילו תנא 'לבשר' לא בעי 'ראשית' אי לא כתיב ביום הראשון לְבָקָר דמשמע תרי - הוה אמיןא 'בקר' = בקר ראשון, ואף על גב דבבשר קאי, דקיל, וכל שכן 'בקר' דכתיב גבי חֶלֶב חָגִי (שמות כג, יח) דלא בעי ראשית) ! (והאי דסמכינהו קרא - מילתא אחריתי דרוש בה!)

משנה:

הפסח ששחטו שלא לשמו בשבת (וכסבור כשם שמותר לשמו כן מותר שלא לשמו) - חייב עליו חטאת (שחילל שבת בשוגג);
ושאר כל הזבחים ששחטן לשם פסח [בשבת], אם אינן ראויין (לפסח, כגון עגל, או איל בן שתי שנים, או נקבה) - חייב (חייב עליו חטאת אם נעלמה ממנו שבת, או כסבור שמותר לשחוט אחרים לשם פסח בשבת, דהאי - לאו 'טועה בדבר מצוה' הוא: דהכל יודעין שאין זה כשר לפסח),
ואם ראויין הן (כגון שהוא שה בן שנה של שלמים ששחטו לשם פסח, דמתוך שטרוד ובהול לשחוט פסחו - טעה בזה, ולא נִזְכָּר שהקדישו לדבר אחר):
רבי אליעזר מחייב חטאת (שטעה בדבר מצוה) ורבי יהושע פוטר (דקסבר: טעה בדבר מצוה ועשה מצוה כל דהו - פטור מחיוב חטאת שבה, וְהָעֵשָׂה מִצְוָה: שהקריב קרבן, וכל הזבחים שִׁנְזָחוּ שלא לשמן - כשירין, ואף הנשחטין לשם הפסח רבי יהושע מכשיר להו, בפרק 'תמיד נשחט' (דף סב, ב).)

אמר לו רבי אליעזר: מה אם הפסח, שהוא מותר (לשוחטו בשבת) לשמו, כששינה את שמו (מודית לי) חייב (חטאת, כדקתני לעיל), זבחים שהן אסורין לשמן, כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב? אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרת בפסח ששינהו בדבר אסור (ששחטו לשם קרבנות אחרים שאסורין לשוחטן בשבת), תאמר בזבחים ששינן בדבר המותר (ששחטן לשם פסח שמותר לשוחטו בשבת)? אמר לו רבי אליעזר: אימורי ציבור (קרבנות האמורין בציבור בשבת, כגון תמידין ומוספין) יוכיחו, שהן מותרין (לשוחטן) לשמן, והשוחט (שאר זבחים) לשמן (בשבת) חייב! אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרת באימורי ציבור שיש להן קצבה (שאינו רואה אחרים הרבה עוסקין בשחיטתן, וכיון שנשחט התמיד - יודע הוא שאין צריך לשחוט עוד, הלכך אין זה 'טועה' אלא 'שוגג': דלא היה לו לטעות בדבר), תאמר בפסח שאין לו קצבה (שהכל צריכין לכך, והרי הוא רואה את אחרים הרבה עוסקין בכך, וטרוד להתעסק במצוה, ואפילו שחט הוא פסחו כבר ומצא זבח זה עומד בעזרה וכסבור שהוא פסח ושחטו לשם מי שהוא וטעה על כך - הלכך טועה בדבר מצוה הוא)! ? רבי מאיר אומר: אף השוחט (השוחט אחרים [בהמות שלא נועדו לכך] כל שבתות שנה) לשם אימורי ציבור - פטור; שחטו (בשבת) שלא לאוכליו (דפסח פסול הוא, ונעלמה ממנו שבת, או כסבור שכשר) ושל למנויו, לערלין ולטמאין - חייב (שלא לאוכליו - לחולה ולזקן - חייב חטאת: דלא ניתנה לידחות שבת אצל שחיטה זו); לאוכליו ושל לאוכליו, למנויו ושל למנויו, למולין ולערלים, לטמאין ולטהורין - פטור (דהא פסח כשר הוא, כדתנן ב'תמיד נשחט' (דפ סא, א) דמקצת אוכלין לא פסלי); שחטו ונמצא בעל מום - חייב (דשוגג הוא ולא אנוס דהוה ליה לבקוריה); שחטו ונמצא טריפה בסתר - פטור; שחטו ונודע שמשכו הבעלים את ידם (ממנו קודם שחיטה ונמנו על אחר) או שמתו או שנשטמאו (דעכשיו לא ניתנה לידחות שבת אצלו) - פטור (שאנוס הוא: דלא היה יודע שכן, ולא היה לו לבדוק על כך), מפני ששחט ברשות.

(פסחים עב, א)

גמרא:

במאי עסקינן?: אלימא בטועה (כסבור שהוא זבח אחר) - שמעת מינה (מדקתני 'חייב', אלמא פסול הוא [הקרבן, ואילו היה כשר - לא היה חייב]) עקירה בטעות (שלא נתכוון לעקור שם פסח ממנו) הו"א עקירה (כעוקר מדעת)! [תוספות: אומר ר"י: פלוגתא היא ב'הצכלת' (מנחות מט, א)] אלא בעוקר? אימא סיפא: 'ושאר כל הזבחים ששחטן לשום הפסח: אם אינן ראויין - חייב, אם ראויין הן: רבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר', ואי בעוקר - מה לי ראויין מה לי שאינן ראויין (עוקר - לאו טועה בדבר מצוה הוא, ואמאי פטר ליה רבי יהושע בראויין? והלא לא טעה בו: שידוע שאינו פסח)? אלא פשיטא, בטועה! רישא (הפסח ששחטו) בעוקר, וסיפא (זשאר כל הזבחים) בטועה?! אמר רבי אבין: אין, רישא בעוקר וסיפא בטועה.

אשכחיה רב יצחק בר יוסף לרבי אבהו דהוה קאי באוכלוסא דאינשי (חבורה גדולה מאד), אמר ליה: מתניתין מאי? אמר ליה: רישא בעוקר וסיפא בטועה. תנא מיניה ארבעין זימנין ודמי ליה כמאן דמנחא בכיסיה.

תנן: 'אמר רבי אליעזר: מה אם פסח שמותר לשמו, כששינה את שמו - חייב, זבחים שהן אסורין לשמן, כששינה את שמן אינו דין שיהא חייב?' ואם איתא, הא לא דמי (רישא לסיפא): דרישא בעוקר (ולאו טועה הוא), וסיפא בטועה! לרבי אליעזר (דדאין קל וחומר) לא שני ליה (בין עוקר לטועה); (ומקשינן): לרבי יהושע - דשני ליה - לישני ליה הכי (לימא ליה דלא דמי טועה לעוקר! אמאי אהדר ליה טעמא משום ששינה בדבר האסור כו')? הכי קאמר ליה: לדידי, לא דמי רישא בעוקר וסיפא בטועה; לדידך, 'לא! אם אמרת בפסח ששינה את שמו לדבר האסור תאמר בזבחים ששינה את שמן לדבר המותר?! אמר לו רבי אליעזר:

אימורי ציבור יוכיחו, שהן מותרין לשמן, והשוחט לשמן [אחרי שכבר שחטו בהמה אחרת לקרבן הציבור] **חייב; אמר לו רבי יהושע: לא! אם אמרת באימורי ציבור - שכן יש להן קצבה - תאמר בפסח שאין לו קצבה** (אין חשבון לפסחים, וזה שמצא טלה זה עומד בעזרה כסבור שהוא אבוד מבעליו, ושחטו לשם מי שהוא) ?

למימרא דכל היכא דאית ליה קצבה מחייב רבי יהושע? והרי תינוקות - די ש להן קצבה (מי שיש לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול באחד בשבת - יודע הוא שאין לו למול בשבת אלא אחד) - ותנן [שבת פ"ט מ"ד]: **'מי שהיו לו שני תינוקות: אחד למולו אחר השבת ואחד למולו בשבת, ושכח ומל את של אחד השבת בשבת - חייב** (דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא: דעדיין לא הגיע זמנו! ומודה רבי יהושע דחייב); **אחד למולו בערב שבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של ערב שבת בשבת** (קסבור שהוא של שבת וזה של ערב שבת היה אתמול חולה או שנאנס, ומילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת: דהואיל ועבר זמנה - ימתין עד למחר): **רבי אליעזר מחייב חטאת** (דלית ליה 'טועה בדבר מצוה ועשה מצוה' פטור), **ורבי יהושע פוטר** (דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה - פטור, ואף על גב דחילל שבת ועשה שלא כדת - מכל מקום מצות מילה קיים; והכא נמי: אף על גב דאית להו קצבה - ליפטור, דמכל מקום עשה מצוה: דכל הזבחים שנזבחו שלא לשמן - כשירין, וזה שמצא זבח אחד בעזרה ושחטו לשם תמידי ציבור - כשר לזבחו הראשון) '

אמר רבי אמי: הכא במאי עסקינן? - כגון שקדם ומל את של ערב שבת בשבת (בשעה שמל את זה עדיין שניהן עומדים), (דמשום הכי פטור: דטרוד היה באחד מהן) **דאיכא הך דשבת דטריד ביה** (דיודע הוא שהיום חובת האחד עליו); **הכא** (ומתניתין) - **כגון שקדם ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא** (דהשתא לא הוה טרוד ועסוק בשחיטתן) .

אי הכי, 'רבי מאיר אומר: אף השוחט לשם אימורי ציבור פטור' - אף על גב דקדים ושחטינהו לאימורי ציבור ברישא (בתמיה) ? **והתניא רבי חייא מאכל ערב** (שם מקום): **'אמר רבי מאיר: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת, דחייב** (ואף על גב דעשה מצוה); **על מה נחלקו? - על שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את של אחד השבת בשבת, דרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר** (וקא סלקא דעתא השתא ברישא מחייב רבי מאיר כשמל את שניהם על ידי ששניהן כבר הגיע זמנן, ומל של שבת תחלה: שזמנו היום, ואחר כך מל את של אתמול - ואף על גב דעשה מצוה, כיון דלא רמיא טירדא עליה בתר דמהליה לשל שבת - לאו 'טועה בדבר מצוה' הוא; וסיפא פטור: משום דטריד בשל שבת והוחלף לו של מחר - דהא ודאי לא קאמר שמל את שניהם, דהא לא טעי בהכי! אלמא היכא דלא טריד האידנא לרבי מאיר - חייב) !

ותסברא (דטעמא משום הכי הוא) ? **מה התם** (סיפא) **דלא עביד מצוה** (דעדיין לא הגיע זמנו) **פטר רבי יהושע**, (רישא) **היכא דקא עביד מצוה מחייב?** **אמרי דבי רבי ינאי: רישא כגון שקדם ומל של שבת בערב שבת** (כגון שנתחלף לו אתמול של שבת בערב שבת ומלו בערב שבת ועדיין לא נודע טעותו, וסבור שזה העומד - של שבת הוא; ואף על גב דטריד ביה: דרמיא מצוה עליה כפי מחשבתו, וגם עשה מצוה - אפילו הכי חייב)

(פסחים עב, ב)

(משום) **שלא נתנה שבת לדחות, וסיפא נתנה שבת לדחות אצלו** (אצל של שבת, וטעה בדבר מצוה - פטור, ואפילו לא עשה מצוה לרבי מאיר פטור); **הכא** (והשוחט לשם אימורי צבור) - **הרי נתנה שבת לדחות אצל קרבן ציבור** (ואף על גב דקדים שחטינהו לאימורי צבור - הרי שכח ועל ידי שטרוד בזבח זה בימים שעברו ויודע שזבח זה עומד ליקרב - נבהל ושכח שכבר נשחטו אימורי צבור ושחטן לשמן) .

אמר ליה רב אשי לרב כהנא: הכא נמי, הרי נתנה שבת לדחות אצל תינוקות דעלמא!? **אמר ליה: לגבי דהאי גברא מיהת לא איתיהיב.**

ושאר כל הזבחים ששחטן לשום פסח: אם אינן ראויין - חייב, ואם ראויין: **רבי אליעזר מחייב חטאת, ורבי יהושע פוטר:** מאן תנא דשני ליה בין ראויין לשאינן ראויין? **רבי שמעון היא, דתניא: 'אחד הזבחים הראויין ואחד זבחים שאינן ראויין** (לפסח), **וכן השוחט לשם אימורי ציבור - פטור** (הואיל וטרוד במחשבת לבו מאז הופרשו ויודע שעליו להקריבם - טועה ושוחטן לשם פסח), **דברי רבי מאיר; אמר רבי שמעון: לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע**

על שאינן ראויין - שחייב (דלאו טועה הוא); על מה נחלקו? - על הראויין, שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר. 'אמר רב ביבי אמר רבי אלעזר: פוטר היה רבי מאיר אפילו עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח (דטלקא דעתא אמינא ליכא דטעי בה). 'אמר ליה רבי זירא לרב ביבי: והאמר רבי יוחנן 'מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין'? אמר ליה: בבעלי מומין לא טריד בהו (אין מחשבת הקרבנות בלבו עד הנה), והאי טריד ביה (כל ימי הפרשתן בלבו ועסוק ואומר "מתי אפנה ואקריבנו").

בעא מיניה רבא מרב נחמן: חולין לשום פסח - מאי לי אמר רבי מאיר (כלומר: מה רבי מאיר אמר לנו בו)?

אמר ליה: פוטר היה רבי מאיר אפילו חולין לשום פסח. והאמר רבי יוחנן 'מודה היה רבי מאיר בבעלי מומין (הואיל ולא בני קרבן נינהו - לא יכול לומר 'טועה הוא' וחייב! הכא נמי: חולין לשם פסח יהא חייב, הואיל ולא בני קרבן נינהו)?

בעלי מומין (בקדשים) לא מיחלפי (לא יכול לומר "טעיתי כסבור קדשים הן" - משום הכי חייב), הני (חולין בקדשים) מיחלפי (ויכול לומר "טעיתי, סבור הייתי קדשים הן" - משום הכי פטור).

וטעמא דרבי מאיר משום איחלופי ולא איחלופי? והאמר רב ביבי אמר רבי אלעזר: 'פוטר היה רבי מאיר אפילו עגל של זבחי שלמים ששחטו לשום הפסח', אלמא טעמא דרבי מאיר משום דטריד (ולאו משום איחלופי, וחולין לא טריד בהקרבנות)!

אמר ליה: טריד אף על גב דלא מחלף, מחלף אף על גב דלא טריד, לאפוקי בעלי מומין דלא איחלופי מחלף ולא מטריד טריד.

יתיב רבי זירא ורבי שמואל בר רב יצחק אקילעא (לפני הבית כעין בית שער וקורין פוריי"א [פרוזדור]) דרב שמואל בר רב יצחק, ויתיב וקא אמרי: אמר רבי שמעון בן לקיש: נתחלף לו שפוד של נותר בשפוד של צלי (של קודש הראוי, ואכילת קדשים - מצוה, דכתיב (שמות כט, לג) וְאָכְלוּ אֹתָם אֲשֶׁר כָּפַר בָּהֶם), ואכלו - חייב (דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה, ונותר חייבים על זדונו כרת ושגגתו חטאת, דכתיב (ויקרא יט, ח) וְאָכְלוּ עֹנֹו יִשָּׂא [כִּי אֵת קֹדֶשׁ ה' חָלַל וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מֵעַמִּיהָ]); ורבי יוחנן אמר: אשתו נדה בעל - חייב (כדמוקי לה לקמיה: בסמוך לווסתה ובמעוברת, דלאו מצוה היא; ולקמיה מפרש ואזיל אם חלוק הוא על ריש לקיש או מוסיף על דבריו); יבמתו נדה בעל - פטור!

איכא דאמרי: כל שכן בההיא (נותר) דמחייב, דלא עשה מצוה (דאין שם לחלוטית מצוה, אבל הכא - אף על גב דמעוברת - מיהו מצות שמחת אשתו איכא); אית דאמרי: בההיא פטור, מאי טעמא? - התם הוא דהוה ליה לשיוולי, אבל הכא (בשפוד) דלא הוה ליה לשיוולי (ליכא למאן נישיליה) - לא; ורבי יוחנן, מאי שנא יבמתו (דפטור ואף על גב דהוה ליה לשיוולי)? : דקא עביד מצוה (מצות יבום בביאה ראשונה קאמר) ? אשתו נמי קא עביד מצוה (מצות פריה ורביה) ? !

באשתו מעוברת !

והא איכא שמחת עונה (לפי מה שהוא חמר או גמל או טייל או תלמיד, כדמפרש בכתובות (דף טא, ב)) ?

שלא בשעת עונתה.

והאמר רבא: חייב אדם לשמח אשתו בדבר מצוה (אפילו שלא בשעת עונתה אם רואה שמתאווה לו) ?

(ומשני:) סמוך לווסתה (דמוזריין ישראל לפרוש מנשותיהן סמוך לזמן ווסת נדותיהן, כדאמרינן בשבועות (דף יח, ב): [ויקרא טו, לא] וְהִזְרַתֶּם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִטְּמֵאֲתָם... [ויקרא טו, לג] וְהִזְדֹּהֶרְתֶּם - מכאן אזהרה לבני ישראל שיהיו פורשין מנשותיהן כו').

אי הכי - אפילו יבמתו נמי (סמוך לווסתה לא רמיא מצוה עליה) !

יבמתו בזיז מינה (בוש ממנה לשואלה אם סמוך לווסתה הוא), אשתו לא בזיז מינה.

ורבי יוחנן (דאמר פטור) - כמאן? אילימא כרבי יוסי, דתנן [סוכה פ"ג מ"ד]: 'רבי יוסי אומר: יום טוב הראשון של חג שחל להיות בשבת

ושכח והוציא את הלולב לרשות הרבים - פטור, מפני שהוציא כרשות (ברשות של מצוה: שהיה טרוד בה) 'דילמא שאני התם, דזמנו בהול

(שקבוע לה היום וטרוד ב'אם לא עכשיו אימתי' - הולך אצל בקי ללמדו) ?

ואלא רבי יהושע דזבחים (דפסור במתניתין בשוחט לשם פסח, משום דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה)? דילמא התם נמי זמנו (של פסח) בהול (היום למהר פן יעבור זמנו)?
ואלא כרבי יהושע דתינוקות?
התם נמי זמנו בהול?

ואלא כרבי יהושע דתרומה, דתנן [תרומות פ"ח מ"א]: 'היה אוכל בתרומה ונודע שהוא בן גרושה' (כהן חלל זר גמור הוא, דכתיב בכהן הנושא גרושה (ויקרא כא, טו) ולא יחלל זרעו - שמחללו מדין כהונה) או בן חלוצה: רבי אליעזר מחייב קרן וחומש (שהרי אכלה שוגג); רבי יהושע פוטר (שטעה בדבר מצוה)?
דילמא כדרב ביבי בר אבבי, דאמר רב ביבי בר אבבי: בתרומה בערב הפסח דזמנה בהול? אי נמי שאני תרומה דאיכרי עבודה (אכילתה, כדלקמן), ועבודה (של חלל בשוגג) רחמנא אכשר, דתנן [זה הטיפא של המשנה דלעיל: תרומות פ"ח מ"א]: 'היה עומד ומקריב ונודע שהוא בן גרושה או בן חלוצה' [רבי אליעזר אומר: כל הקרבנות כולן שהקריב על גבי המזבח פסולין, ורבי יהושע מכשיר], ואמרין מאי טעמא דרבי יהושע? דכתיב (בכהנים כתיב) ושימו קטורה באפה וכליל על מזבח (דברים לג, י) (דברים לג, יא) בָּרַךְ ה' חילו ופעל ידיו תרצה [מחץ מתנים קמיו ומשנאיו מן יקומון] ([בָּרַךְ ה'] חילו = חללים שבו).

ותרומה, היכא איכרי עבודה?
דתניא: 'מעשה כרבי טרפון שלא בא אמש (בערב) לבית המדרש; לשחרית מצאו רבן גמליאל, אמר לו: מפני מה לא באת אמש לבית המדרש? אמר לו: עבודה עבדתי.'
אמר לו: כל דבריך אינן אלא דברי תימה, וכי עבודה בזמן הזה מנין?
אמר לו: הרי הוא אומר

(פסחים עג, א)

(במדבר יח, י) [ואתה ובניך אתך תשמרו את כהנתכם לכל דבר המזבח ולמביית לפרכת ועבדתם] עבדת מתנה
אתן את כהנתכם והיך הקרב יומת: (עבדת מתנה = מתנות כהונה שנתתי לכם הרי הן כעבודה): עשו
אכילת תרומה בגבולין כעבודת בית המקדש.

שחטו שלא לאוכליו [ושלא למנויו, לערלין ולטמאין - חייב; לאוכליו ושלל לאוכליו, למנויו ושלל למנויו, למולין ולערלים, לטמאין ולטהורין - פטור]

פשיטא!?

כיון דהתם פסול (ב'תמיד נשחט' (דף טא, א) תנן דפסח שלא לאוכליו פסול) - הכא (דבשבת קאי) (ממילא שמעינן ד) חייב; משום דתנא סיפא (דבעי למיתנא סיפא לאוכליו ושלל לאוכליו) 'פטור', תנא רישא (שלא לאוכליו) 'חייב'.
והא נמי פשיטא: משום דהתם 'כשר' - הכא 'פטור'?
אלא אידי דתנא 'שחטו שלא לשמו בשבת' תנא נמי 'שלא לאוכליו'.
והיא גופא [ברישא] למה לי?
משום דקבעי לאיפלוגי רבי אליעזר ורבי יהושע.

אמר ליה רב הונא בר חיננא לבריה: כי אזלת לקמיה דרבי זריקא, בעי מיניה: לדברי האומר (במסכת שבת (דף קא, א)) 'מקלקל בחבורה' (העושה חבורה בשבת לקלקלה, שאינו מתקן) פטור' (ואין חובל חייב משום שבת אלא שוחט: שמתקן, או חובל בבהמה וצריך לדם להאכילו לכלבו), 'שחטו שלא לאוכליו חייב' (דקתני מתניתין), מה תיקן (הא פסליה)?

תיקן: אם עלו לא ירדו (דכל הקרבנות שנפסלו בעזרה, תנן במסכת זבחים (דף טז, א) אם עלו למזבח אימוריהן להקטיר לא ירדו);
'שחטו ונמצא בעל מום חייב' - מה תיקן (בעלי מומין תנן התם 'אם עלו ירדו': שלא היה פסול בקודש)?

תיקן בדוקין שבעין (טלי"א, כגון הנוטה כדק שמים (ישעיה מ, כב); וגבי קרבן - מום הוא כדכתיב (ויקרא כא, כ) או דק או תבלל בעינו), ואל יבא דרבי עקיבא, דאמר 'אם עלו לא ירדו' (במסכת זבחים תנן רבי עקיבא מכשיר בבעלי מומין אם עלו, ואמרו בגמרא: לא אמר רבי עקיבא אלא בדוקין שבעין, הואיל וכשירין לכתחלה בעופות);

'שחטו ונמצא טריפה' (אמר התם אם עלתה תרד) כסתר פטור', הא בגלוי חייב - מה תיקן?

תיקן להוציא מידי נבילה (מלטמא).
מתקיף לה רבינא: הא דתניא 'השוחט חטאת בשבת כחוף לעבודה זרה' (ובשחיטת חולין בפרק שני מפרש אמאי נקט חטאת) חייב עליה שלש חטאות (משום שבת ומשום עבודה זרה ומשום שחוט חוף לעמרה) - מה תיקן (הכא אפילו לטהרו מידי נבילה ליכא, דתקרובת עבודה זרה מטמאה אפילו באהל) ?
אמר רב עזירא: שמוציאו מידי אבר מן החי (לבני נח: שאם אכלו - אינו נהרג).

שחטו ונודע [שמשכו הבעלים את ידם או שמתו או שנטמאו - פטור מפני ששחט ברשות]:

אמר רבי הונא אמר רב: 'אשם שניתק לרעיה ושחטו סתם - כשר לעולה' (אשם שניתק לרעיה = שמתו בעליו או נתכפרו באקר, וחטאת ואשם אינן באין נדבה, ומשנתכפרו באחר - אין תקנה לזה; וגבי חטאת הילכתא גמירי לה (תמורה כא,ב) דמתה, ובאשם גמירי הילכתא (שם יח,א) 'כל שבחטאת מתה - באשם דועה' ואם ניתקו מעליו והשליכו לאפר [למרעה] לרעות שיסתאב ויפול בו מום שיוכל לפדותו ולהוציאו לחולין, וכל הרועים דמיהם נופלים לנדבה; ומה היא נדבה? ששה שופרות היו במקדש וכתוב עליהן 'נדבה', ושם היו נותנין כל מותר דמי חטאת ואשם, ומביאין משם קיץ המזבח: עולות; בשר - לָשֶׁם, ועורות - לכהנים; שזהו מדרשו של יהוידע הכהן במסכת תמורה (דף כג,ב), וזה לא המתין עד שיומם; ומשניתקו לרעיה שחטו סתם - כשר לעולת קיץ המזבח, הואיל וסוף סוף דמיו לכך היו עומדים), אלמא קסבר לא בעי עקירה (מאחר שהוא עומד לכך - אין צריך לעקור שם אשם ממנו); אי הכי, כי לא ניתק נמי (משעה שנתכפר באחר - סתמיה לקיץ המזבח קאי) !? גזירה לאחר כפרה אטו לפני כפרה (דסתמיה לאשם, אבל משניתק - לא מיחלף); ומנא תימרא (להא מילתא דאמר לך דגזרין הכי) ?

דתנן [דומה למשנה תמורה פ"ג מ"ג]: 'אשם שמתו בעליו או שנתכפרו בעליו - ידעה עד שיסתאב וימכר ויפלו דמיו לנדבה' (לשופרות); רבי אליעזר אומר: ימות (כל צדדיו של רבי אליעזר היה עושה אשם כחטאת לכל דבר, שנאמר (ויקרא טז,ז) 'פחטאת פאָשם [תורה אחת להם] וכן גבי שלא לשמו וכן גבי חטאת שנכנס דמה לפנים [במסכת זבחים דף יב,ב]); רבי יהושע אומר: ימכר (לאחר שנסתאב) ויביא בדמיו עולה (נדבה לעצמו ובמס' תמורה מסיק להא מילתא והלא אף הנדבה עולה היא מה בין דברי רבי יהושע לדברי חכמים אלא שבזמן שהיא באה לחובתו הוא סומך עליה ושוחטה ונסכיה קריבין משלו וכשהיא באה לנדבת ציבור אינו סומך עליה כו') 'בדמיו - אין, אבל גופו - לא' (איהו גופיה לא אמר דיקרב עולה ואף על פי שמקריבו לעצמו): (אלמא) דגזר לאחר כפרה (שנתכפר באחר) אטו לפני כפרה (דאי שרית ליה השתא - טעי, ואי מיצטריך ליה עולה - נמי קודם כפרה מקריב ליה להאי, והדר מייתי אקר לאשם, ואי אפשר לשנות זבח לזבח אחר כל זמן שעומד לשמו), שמע מינה.

איתיביה רב חסדא לרב הונא: 'שחטו ונודע שמשכו בעלים את ידם וכו'.

(פסחים עג, ב)

ותני עלה (דמתניתין) בחול כי האי גונא (הואיל ויכול לשורפו) - 'ישרף מיד' (ואין צריך להמתין עד שתעבור צורתו, ואף על גב דמותר הפסח קרב שלמים, ואם היה שוחט לזה שמתו בעליו לשם שלמים - היה כשר, עכשיו שלא עקר שם פסח ממנו - ישרף מיד, דהוה ליה פסח שנשחט שלא למנויו) ! אי אמרת בשלמא (אף על גב דסתמיה לשם שלמים קאי) בעי עקירה - (וכל כמה דלא עקר) האי פסח הוא (הוי שם פסח עליו - משום הכי ישרף מיד ולא בעי עיבור צורה, דהוה ליה פסולו בגופו: שנשחט שלא למנויו), וכיון דלית ליה בעלים - הוה ליה פסולו בגופו, אמטו להכי ישרף מיד; אלא אי אמרת לא בעי עקירה (וסתמיה שלמים הוא) - מרישא הוה ליה שלמים, פסולו משום מאי (הואיל ושלמים הוא) ?

משום דבר אחר: דקא שחיט ליה אחר תמיד של בין הערבים (דשחיטת פסח אחר התמיד היא, כדאמר ב'תמיד נשחט' (דף נט,ב) ועבר על עשה דהשלמה) - עיבור צורה בעי, דתניא: 'זה הכלל כל שפסולו בגופו' (כגון פיגול נותר טמא ויוצא) - 'ישרף מיד' (ואין צריך להמתין), כדם וכבעלים (כגון נשפך הדם, וכגון פסח שמתו בעלים או נטמאו אחר זריקה: דעכשיו פסח כשר הוא, אלא שאין לו אוכלין) - תעובר צורתו ויצא לבית השריפה (ימתינו לו עד שתעובר ממנו צורת בשר: דכיון דאין פסולו חמור - לא שרפינו קדשים בבזיון; ועיבור צורה' הוא פסול לינה, דהוה ליה פסולו בגופו) 'אלא לא תימא 'שחטו סתם כשר לשום עולה' אלא אימא 'שחטו לשום עולה כשר', אלמא בעי עקירה!
ולרבי חייא בר גמדה, דאמר (דאמר ב'תמיד נשחט' (דף טז,א) גבי מתניתא דקתני התם דפסח בעי עקירה) 'נזרקה מפני חבורה ואמרי כגון שהיו בעלים טמאי מתים ונדחין לפסח שני' - האי הוא דבעי עקירה, הא (אקר, דלאו סתמא קאי

לפסח) בעלמא לא בעי עקירה, מאי איכא למימר (כלומר: מתניתא דהכא תיובתיה, דקתני 'שרף מיד' ולא מיתוקמא אלא משום עקירה)?

אלא אמר רב הונא בריה דרב יהושע: (לעולם כדקאמר 'שחטו סתם - כשר לעולה', דכיון דקאי לעולה - סתמיה עולה הוא, ואף על פי שתחלתו אשם; וכן מותר הפסח: כיון דלשלמים קאי - סתמא כי שחיט ליה שלמים הוא; הכא (דקתני 'שרף מיד') במאי עסקינן? - (לאו משום עקירה, אלא) כגון שהפרישו קודם חצות (וכי מטא חצות - קבעתיה חצות שהוא זמן שחיטתו ונראה לפסח) ומתו בעלים אחר חצות (ונדחה מפסח, דשוב אינו חוזר ונראה לשלמים), דהוה ליה נראה ונדחה, וכל הנראה ונדחה - שוב אינו חוזר ונראה.

(והא דקיימא לן 'מותר הפסח אחר הפסח קרב שלמים' - כגון שאבד קודם חצות ונמצא אחר שחיטת הפסח, דלא אתא חצות עליה למיקבעה, ולא נראה לשחיטת פסח מעולם.)

מידי הוא טעמא אלא לרב (האי תירוץא - רב מתריץ ליה, דאמר לא בעי עקירה)? הא אמר רב (בפרק 'שני שעירי') 'בעלי חיים אינם נדחים' (ואין דיחוי אלא בדם או בבעלים, כגון שעיר של שם [שעיר החטאת של יום הכפורים] שנשחט, וקודם זריקת דמו מת המשתלח - ישפך הדם, אבל כל זמן שהקרבן חי - אינו נפסל משום דיחוי)?

אלא אמר רב פפא: (לעולם לא בעי עקירה, וסתמיה שלמים) הא (דקתני עלה דמתניתין 'בחול שרף מיד') מני? - רבי אליעזר היא (ומשום דשלמים הוא, וכגון דשחטיה בהדיא לשם פסח, ורבי אליעזר לטעמיה), דאמר (בפרק 'תמיד נשחט' [דף סב, ב]) 'וכן השוחט אחרים לשם פסח פסול' (שלמים ששחטן לשם פסח - פסול) 'דהוה ליה פסולו בגופו. ואי רבי אליעזר היא (אמאי תנן מתניתין פטורי?) - חטאת נמי מחייב (לחייב משום שבת), דהא לית ליה לרבי אליעזר 'טועה בדבר מצוה פטורי'? אלא תרגמא רב יוסף בריה דרב סלא חסידא קמיה דרב פפא: הא מני? - יוסף בן חונאי היא, דתנן [זבחים פ"א מ"א]: 'יוסף בן חונאי אומר: הנשחטים לשם פסח ולשם חטאת - פסולים' אלמא פסולו בגופו היא, ומשום הכי שרף מיד, ובפטורי (דטועה בדבר מצוה) סבר לה (רבי יוסף בן חונאי) כרבי יהושע.

רב אשי אמר: רב - (דאמר לעיל 'לא בעי עקירה' לית ליה דהאי תנא דאמר בחול 'שרף מיד', אלא קסבר רב דמתניתין לענין צורה - כי האי תנא סבר לה) דאמר (בעי עיבור צורה) כרבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה, דתניא: 'רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר: אם יש שהות כיום (לזה ששחט פסח זה בשבת) לידע (לבדוק) אם משכו בעלים את ידיהם או שמתו או שנטמאו (ולא שאל - לא 'טועה בדבר מצוה' הוא, אלא שוגג, ו) חייב' ('שוגג' קרי את הקרוב לפושע), ותעובר צורתו (אם הוא חול; דאילו בשבת לא אצטריך ליה: דהא בשבת לא שריף ליה, ולמחר ביום טוב נמי לא שריף ליה) ויוצא לבית השרפה'; מאי טעמא (בעי עיבור צורה)? לאו משום דלא בעי עקירה (וְהָיָה סֶטֶם נִשְׁחָט, והרי הוא שלמים כשרין, אלא שנשחטו אחר התמיד, ופסול מחמת דבר אחר הוא)?

ממאי? דילמא (לעולם בעי עקירה ופסולו בגופו; והאי דבעי עיבור צורה -) משום דסבר לה (רבי ישמעאל [בנו של רבי יוחנן בן ברוקה]) כתנא דבי רבה בר אבוב, דאמר אפילו פיגול (שפסולו בגופו) נמי בעי עיבור צורה, דיליף 'עון' 'עון' מנותר* (ולא איתפריש לי עיקר מילתיה דתנא דרבה בר אבוב היכא אתמר; ובכמה מקומות מייתי לה בגמרא); דאי לא תימא הכי (דטעמא משום דקסבר פסול הגוף טעון עיבור צורה, אלא משום דלא בעי עקירה), (הא תינח מתו או נתכפרו, אבל) נטמאו בעלים מאי איכא למימר? הא ודאי בעי עקירה (הא סתמיה - לפסח שני קאי, ורבי ישמעאל [בנו של רבי יוחנן בן ברוקה] - 'או שנטמאו' נמי קתני), דאמר רבי חייא בר גמדי 'נזרקה מפי חבורה: כגון שהיו בעלים טמאי מת ונדחו לפסח שני'!

אלא מחוורתא כדשני מעיקרא: יוסף בן חונאי היא (אלא מחוורתא דטעמא דרבי ישמעאל [בנו של רבי יוחנן בן ברוקה] משום דקסבר פסול הגוף טעון עיבור צורה, ותנא ד'שרף מיד' סבר: לא בעי עיבור צורה; ואי לתרוצי בעית: דלא תיקשי לרב - הכי תרצת: דפסול הגוף דידה גבי מתו או משכו ידם - משום דשחטיה לשם פסח בהדיא, ואיהו לשלמים קאי בלא עקירה, כרב, והוה להו שלמים לשם פסח ופסול הגוף הוא כיוסף בן חונאי).

הדרן עלך אלו דברים

*ויקרא ז, יח: ואם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אתו לא יחשב לו פגול יהיה והנפש האכלת ממנו עונה תשא; [ויקרא יט, יז]: ואם האכל יאכל ביום השלישי פגול הוא לא ירצה]